

Romano them

R O M S K I

S V E T

berš/leto: 11

december 2005, številka 25



stran 6

Mednarodna konferenca o Romih v Warshavi na Poljskem



stran 19

Mednarodna konferenca o Romih v Murski Soboti



Jahui Carey
Kelsi



ROMANO THEM ROMSKI SVET

številka 25, december 2005

založnik

Zveza Romov Slovenije

Arhitekta Novaka 13

9000 Murska Sobota

tel.: 02 5308-100

fax: 02 5308-104

e-mail: romani.union@siol.net

www.zveza-romov.si

ROMIC ROMSKI INFORMATIVNI CENTR

ROMSKA RAJALSKA PROJEKCIJA

e-mail: romic@siol.net

www.rromic.si

odgovorni urednik

Jožek Horvat - Muc

uredniški odbor

dr. Pavla Štrukelj

Monika Sandreli

Janja Rošer

Horvat Zdravko

Slobodan Nezirovič

Bečiri Fatmir

dopisniki

Anita Cener, Serdica

Lujzi Baranja, New York

Dragoljub Acković, Beograd

Fotografije so prispevali:

Zdravko, Oto B., Štefan B.,

Stanko B., Iscomet, in drugi

prelom in tisk

Tiskarna Klar, Murska Sobota

naklada

500 izvodov

Po mnenju Ministrstva za kulturo RS št. 415-562/96, se Romano them - Romski svet šteje med proizvode za katere se plačuje 20% davek na dodano vrednost.

Izid časopisa Romano them je omogočilo Ministrstvo za kulturo RS in Urad za narodnosti RS

VSEBINA

Dr. Pavla Štrukelj: Predstavitev indijske kulture v slovenskih muzejskih zbirkah	5
Brankica Petkovic: Romi v novem zakonu o RTV Slovenija	4
Brankica Petkovic: Omizje o manjšinab in medijih	5
Fatmir Bečiri: Mednarodna konferenca v Warsbavi na Poljskem od 20.-21.10. 2005 o Romih Aškalijske in Sintih	6
Fatmir Bečiri: Vzgoja in izobraževanje za borbo proti diskriminaciji v Sloveniji	7
Fatmir Bečiri: Prireditve za šoloobvezne otroke	8
Fatmir Bečiri: Zabvala društvu Romano pralipe za pisarniške prostore	8
Fatmir Bečiri: Zabvala	9
Vzg. Suzana Korošec: Iz vrtca romano	9
Viktorija Kontrec: Zakaj je vrtec pomemben za predšolske otroke?	10
Konstantin Friedreich: NK ROMA-2005	11
Slavko Cener: Srečanje NK Rome z madžarsko romsko reprezentanco	12
Zdenka Verban Buzeti: Zdrav življenjski slog pri romski populaciji - raziskava	12
Ustavimo nasilje	13
Alenka Kolenko: Pismo bralcem	13
PUŠČA - V krajevni skupnosti Pušča proslavili tretji krajevni praznik	14
Mentorji - vez med otrokovim domom in šolo	15
Jasna Snežič: Ločevanje po sposobnostih je legalna segregacija	16
Matej Košir: Državo čaka precej dela v romskih naseljih	17
Simona Fajfar: Bodo Romom resnično rušili barake?	18
Romi so še preslabo organizirani	19
Delovanje romskega društva Romano vozo v letu 2005	21
RD Romano vozo: Slikarsko-fotografska razstava	23
Samanta Baranja: Romski slovar in slovnica na poti	23
Soc. delavka: Angelca Osterc: Število učencev Romov na OŠ II Murska Sobota v šolskih letih od 2000/2001 do 2004/2005	24
Anka Subadolnik: Podatki o učencih Romih na OŠ I Murska Sobota	25
Angela Novak: Program fleksibilne zunanje diferenciacije za učence Rome na Osnovni šoli III v Murski Soboti s poudarkom na sodelovanju šole s starši romskih učencev	26
Mladen Tancer: Prekmurski Romi v knjižnih delih Šiftarja, Zadavca in Klebencetla	27
Pavla Štrukelj: Pripovedka o doktor Benku	30
Janez OBREZA: 14. tradicionalni ROMSKI TABOR "Zakon o romski etnični skupnosti"	32
www.romic.si	36

Predstavitev indijske kulture v slovenskih muzejskih zbirkah

Dr. Pavla Štrukelj

V današnjih muzejskih ustanovah v Sloveniji se lahko poučimo in spoznamo razne kulture, ki izvirajo iz drugih celin, na podlagi zbranih izdelkov. Predmeti kažejo dejavnost in ustvarjalnost posameznih umetnikov in sicer na eni strani je pomembna estetika, na drugi pa uporabnost v vsakdanjem življenju.

Zbiranje, varovanje in predstavitev različnih kultur na razstavah je naloga in dolžnost vsakega muzeja. Muzejske zbirke so zelo raznovrstne in obsežne, zato se bomo v tem prispevku seznanili le z materialno kulturo indijske podceline, ki je v preteklost pripadala posameznim ljudstvom in plemenom, med drugim tudi prednikom evropskega romskega naroda. Te etnološke zbirke predstavljajo zgodovinsko in sodobno materialno kulturo.

Namen prispevka je predvsem v tem, da bi na ta način vsaj nekoliko poznali življenje indijskih ljudi in različnost njihovih kultur.

Menimo, da je potrebno omeniti tudi jezikoslovca in slovenskega raziskovalca Franca Miklošiča, ki je pravzaprav prvi resnični pobudnik za raziskovanje določene Indijske kulture.

Kakor je znano, je odkril prvotno domovino prednikov današnjih evropskih romskih skupin. Njegova zasluga je predvsem v tem, da je raziskoval indijska nomadska plemena.

Muzejsko etnološko gradivo, ki

ga sestavljajo različni izdelki indijskih prebivalcev, kaže kulture iz različnih obdobij in pokrajin. To je kulturna dediščina posameznih ljudstev na imenovani podcelini. Če natančneje pove-
mo, so to izdelki, ki predstavljajo dejavnost na zgodovinskem in umetniškem področju, prav tako so to izdelki iz vsakdanjega življenja. Obsegajo različne indijske dežele, časovna obdobja, v katerih so nastala in tudi življenje današnjih rodov.

Indija je torej zelo zanimiva dežela, predstavlja obsežno ozemlje, ki se razširja od indijskega oceana do Himalajskega območja in Tibeta. Indijsko prebivalstvo sestavljajo številne etnične skupnosti, številna nomadska plemena in imajo zelo zapleten družbeni sistem. Pomembno je tudi, da so še vedno ohranjena tisočletna rodovna izročila, ki se kažejo v raznih verstvih in v številnih kulturnih posebnostih.

Indijsko ljudsko kulturo bi lahko označili kot pomembne umetniško vrednote, ki je še danes živa, koristna in namenjena ljudem v vsakdanjem življenju. Značilen primer so tkanine in nakit, posebno, če ga je izdelal priznan mojster ali znana obrtna delavnica.

Prav tako so pomembni in dragoceni izdelki iz kovin, lesa ali iz drugega materiala.

Najpomembnejše indijske zbirke so v Ptujem muzeju in v Slovenskem etnografskem muze-

ju v Ljubljani.

Ptujsko zbirko sestavljajo indijska glasbila, ki so izvirna in kažejo raznolikost posameznih primerkov. Ta indijska glasbila je zbral Slovenec D. Kveder, ko je bil ambasador v tej državi.

Drugo zelo obsežno in tudi načrtno zbrano muzejsko gradivo predstavljajo indijski predmeti, shranjeni v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani. To muzejsko gradivo, ker je bilo zbrano v različnem času, pa razdelimo na zgodovinski del in na sodobne izdelke, ki kažejo današnje ustvarjalce.

Zgodovinska zbirka, katere predmeti izvirajo iz druge polovice 19. stoletja in iz začetka 20 stoletja, prikazuje kulturne dosežke prebivalcev Bengalije in iz obsežnega osrednjega dela indijske podceline. Določeni predmeti so bili zbrani na območju Himalaje, Kašmira, Tibeta in v omejenih krajih Nepala.

Ko razčlenjujemo muzejsko zbirko, moramo omeniti tudi zbiralce in raziskovalce. Iz preteklosti so znani slovenski misijonarji, ki so ob svojem delu zbirali kulturne znamenitosti, pomembne za pokrajino, v kateri so delali. Tako so bile zbirke najprej lastnina misijonske organizacije, kasneje pa so postale del muzejskega gradiva.

Indijska zbirka slovenskih misijonarjev je precej heterogena, vendar zanimiva za preučevanje kultur v Indiji.

Zbrano gradivo predstavlja številne primerke hinduističnih božanstev, lik Bude je le skromno predstavljen. Razen teh so v zbirki tudi lamaistični verski predmeti.

Razen naštetih likov božanstev vsebuje drobna plastika zbirko likov ljudi in živali iz različnih kast, kar predstavljajo tudi keramični izdelki. Primerki oblačil kažejo način oblačenja pri preprostem človeku in temu tudi primeren nakit.

Kar zadeva glasbila, so ta skromno zastopana, vendar zanimiva. Pomembno je omeniti glasbilo na strune, bambusove piščali in kovinsko tolkalo znano predvsem na območju nepalske kulture.

Zanimivi so številni umetno obrtni izdelki iz medenine, ki kažejo določeno zvrst ljudske umetnosti. Na vseh teh izdelkih je mogoče videti etnične posebnosti, kakor so na primer izbira barv in način poslikavanja predmetov. Posebno skupino sestavljajo umetniško oblikovani izdelki, ki so okrašeni in obloženi s poldragimi kamni in z okrasnimi kovinskimi izdelki, ki kažejo značilnosti stare keramične umetnosti iz Kašmirja. To je črna keramika, okrašena s srebrnim ornamentom.

K tej zgodovinski zbirki sodi bogato ilustrativno gradivo. Na slikah so upodobljena hinduistična božanstva, katera častijo Indijci svojih domovih. Namenjena so predvsem preprostemu človeku. V novjšem času, ko se je muzej odločil, da načrtneje dopolni indijske zbirke, je začel tudi oblačila iz višjih kast.

Pomembna pridobitev muzeja so nomadska oblačila. Številna plemena v Indiji imajo nekoliko drugačen način oblačenja, kakor tudi pripadniki višjih kast, po-

sebnost v mestih. Ta oblačila so krojena in so sestavljena iz več kosov. Dragocena pridobitev je kompletna nomadska noša skupine Banjara in kmečkega prebivalstva na zahodu Indije. Obleka pripadnice Banjara je zelo lepa, posebno značilne so barve blaga. Mimogrede naj omenimo, da življenje plemena Banjara poteka podobno kakor pri evropskih Romih. Muzej je pridobil iz omenjenih krajev še obleko mlekarice in moško oblačilo z vsemi pripadajočimi deli.

Čeprav ima muzej že v starejši zbirki številne primerke ljudskega nakita iz določenih indijskih pokrajin, jih je dopolnil z izvirnim nakitom iz Gujarata in Rajasthana. To je nakit, ki sodi k noši nomadskih plemen. Pomembno je, da je muzej pridobil tudi nekaj srebrnega nakita, ki ga nosijo vaški prebivalci in potujoča plemena.

Druga skupina predmetov, ki dopolnjujejo novejšo muzejsko zbirko, so oblačila, predvsem ženski sariji iz različnih pokrajin. Prvotno je za ta oblačila prevladovala bombažna tkanina, ki je bila izredno fino tkana. Polagoma so indijski mojstri zaceli izdelovati dragocenejše tkanine, kakor so brokati, svila in muslin. Te so radi krasili z zlatimi in srebrnimi nitmi. Tak kos tkanine se je razvil v nekrojeno žensko oblačilo indijske ženske, imenovan sari. Danes poznamo veliko vrst sarijev, ki se med seboj razločujejo po tehniki tkanja, materialu in po načinu okraševanja s tkanjem in vezenjem.

Muzej je pridobil v novjšem času tudi lepo zbirko vezenin, katera kažejo značilnosti te umetnosti posameznih pokrajin. Vezenje na tkaninah je stara ljudska umetnost v Indiji, ki se je zelo razvila pri kmečkem prebivalstvu

in pri potujočih plemenih. Indijske vezenine kažejo vse znane tehnike pri tem delu, prav tako tudi šivanje z iglo. Motivi na njih so različni; nekateri so vzeti iz narave, drugi vsebujejo legende in razne verske zgodbe. Posebej je potrebno omeniti uporabo zlate in srebrne niti, poldragih kamnov, biserov, koščkov stekla, školjkinih lupinic ali narejenih okraskov iz cenejšega materiala. Ohranjene značilnosti izvirnega vezenja kažejo tudi primerki, pridobljeni iz Gujarata in Rajasthana.

Umetnoobrti kovinski izdelki iz Indije, ki so številni v muzejski zbirki, so starejše gradivo. Večinoma so uporabni predmeti in razširjeni še danes po pokrajinah. Izdelani so iz bakra, brona, medenine ali iz drugih kovin. Iz kovin so oblikovane tudi skulpture božanstev, katere še vedno častijo. Ta verska plastika izpričuje določeno likovno izraznost in namembnost izdelka.

Poudariti je namreč potrebno, da je indijski človek na vseh področjih svoje dejavnosti močno povezan s to ali ono vero in njeno versko filozofijo. Te značilnosti so bolj poudarjene, kakor estetski pomen lika. Umetniku so še vedno bolj pomembne razne zgodbe in legende o bogovih, demonih in o njihovih simbolih, zato se verno opira nanje.

Našteto muzejsko gradivo kaže, da so nekatera pomembna področja indijske materialne kultura že zajeta v zbirkah etnografskega muzeja v Ljubljani. Zbirka obsega obsežno dejavnost indijskega človeka in ustvarjalnost posameznih mojstrov umetnikov. Zbrano gradivo v muzeju je nedvomno dragocen vir za spoznavanje zgodovine, umetniških dosežkov in značilnosti vsakdanjega življenja v indijskem prostoru.

V Slovenskem etnografskem muzeju je zastopana tudi kultura romskih skupin v Sloveniji. Muzej je pridobil že nekaj predmetov.

Ti so: glasbeni instrumenti (violina, cimbale, bas), primerki za vsakdanjo uporabo predstavljajo brus, pleteni izdelki, majhno kovaško nakovalno, trinfus - podstavek za kuhanje na prostem, v zbirki so tudi okrasni predmeti, ročno narejeni in drugo.

Zaželeno je, da bi se ta zbirka povečala, posebno s primerki iz materialne romske kulture. Med temi je pomembna noša romskega človeka, ki je bila značilna za klasično nomadsko obdobje in drugi uporabni predmeti.

V indijsko muzejsko zbirko sodi tudi film o Taj Mahalu iz okolice Agre (posnet je v barvah, 16 mm).

Film prikazuje slavno grobnico iz čudovitega belega marmorja,

okrašena pa je z raznobarnimi dragimi kamni. Grobnico je dal zgraditi Šahdžahan, indijski mogulski vladar v letih 1630-1642 za svojo najljubšo ženo Muntaz Mahal. Danes počivata v njej oba, mogulski vladar in njegova žena. Grobnica predstavlja najpomembnejše delo mogulske arhitekture v Indiji iz 17. stoletja.

Romi v novem zakonu o RTV Slovenija

Brankica Petkovic, Mirovni inštitut

Septembra je na referendumu potrjen novi zakon o Radioteleviziji Slovenija, ki ga je Državni zbor Republike Slovenije sprejel 15. julija 2005. Stopil je v veljavo 12. novembra 2005.

Predlog zakona je sprožil obsežno in burno razpravo v javnosti, pri čem je največ očitkov kritičnega dela javnosti letelo na spremenjen način volitev in sestavo programskega in nadzornega sveta RTV Slovenija, ki naj bi omogočal nadzor in vpliv oblasti tj. vlade in parlamentarne večine na programe in delovanje javne radiotelevizije. Namreč, v nadzorni svet volita vlada in parlament večino tj. 9 od 11 članov, v programski svet, ki po novem šteje 29 članov, pa ravno tako voli parlament večino predstavnikov: 5 predstavnikov parlamentarnih strank in še 16 predstavnikov civilne družbe. Decembra 2005, ko bo izšel ta članek, pote-

ka postopek za izvolitev teh 21 članov: predstavnike civilne družbe so lahko državljani in organizacije predlagali Državnemu zboru do 8. decembra, potem pa je predloge vzela v obravnavo mandatno-volilna komisija. Opravila bo izbor in ga poslala v potrditev Državnemu zboru. Skladno z zakonom se morata nadzorni in programski svet RTV Slovenija konstituirati tj. sestati na prvi seji najpozneje do 12. januarja 2006 (60 dni po uveljavitvi zakona).

V programskem svetu na žalost ne bo predstavnikov romske skupnosti v Sloveniji. Zakon predvideva, da v programski svet predstavnika imenujeta le italijanska in madžarska narodna skupnost. Mirovni inštitut si je prizadeval, da bi v zakon vključili določilo, da ima tudi romska skupnost predstavnika v programskem svetu, vendar ta pred-

log ni bil sprejet.

Novi zakon o RTV Slovenija hkrati prinaša zelo pomembno pozitivno rešitev za romsko skupnost. Po novem morata Radio Slovenija in Televizija Slovenija pripravljati radijske in televizijske oddaje za romsko skupnost v Republiki Sloveniji. Prvi predlog zakona ni vseboval tega določila, vendar je Urad za narodnosti RS predlagal, da se ta obveznost RTV Slovenija vključi v zakon in je predlog bil sprejet. Predlog Mirovnega inštituta, da bi RTV Slovenija morala uvesti radijski in televizijski program (ne le oddaje) za romsko skupnost, podobno kot to dela za italijansko in madžarsko narodno skupnost, ni bil sprejet.

Pred Radiotelevizijo Slovenija je zdaj pomembna naloga, da opravi priprave in začne predvajati radijske in televizijske oddaje za romsko skupnost. V začetku

novembra 2005 je vodstvo RTV Slovenija sklicalo sestanek s predstavniki romske skupnosti, Urada za narodnosti in Mirovnega inštituta, na katerem smo razpravljali o potrebnih pripravah za začetek predvajanja. Mirovni inštitut je vključen v to razpravo zaradi večletnega sodelovanja z romsko skupnostjo na področju medijske dejavnosti. Do prve seje programskega sveta RTV Slovenija bo vodstvo pripravilo strategijo in načrt dejavnosti za začetek predvajanja. Ta bo za leto 2006 predvideval intenzivne izobraževalne dejavnosti za predstavnike romske skupnosti iz Slovenije, ki bi sestavljali jedro uredništva in sodelavcev radijskih in televizijskih

skih oddaj za romsko skupnost. Izobraževanje bo potekalo v okviru izobraževalnega centra RTV Slovenija, finančno podporo tj. štipendije udeležencem naj bi na predlog vodstva RTV Slovenija zagotovil Urad za narodnosti. Ko bo uredniško in novinarsko jedro pripravljeno, bodo na Radiu Slovenija in Televiziji Slovenija začeli predvajati tedenske oddaje za romsko skupnost. Začetek predvajanja po oceni vodstva RTV Slovenija bo verjetno januarja 2007, vendar je možno, da bodo radijske oddaje glede na temelje, ki jih že ima romska radijska produkcija Romic, začeli predvajati že v letu 2006.

Odločenost, da oddaje za rom-

ske skupnost morajo pripravljati in urejati predstavniki romske skupnosti ter da morajo biti oddaje pripravljene v skladu z visokimi standardi kakovosti, je skupna tako vodstvu RTV Slovenija kot tudi predstavnikom romske skupnosti in Mirovnega inštituta.

Novi zakon o Radioteleviziji Slovenija je prinesel tudi novost na področju obračunavanja prispevka za RTV Slovenija. Po novem rtv prispevka ne bodo morali plačevati prejemniki socialne podpore, kar je ugodna rešitev iz zornega kota pripadnikov romske skupnosti, ki prejemajo socialno podporo.

Omizje o manjšinah in medijih

Brankica Petkovic, Mirovni inštitut

V Ljubljani je 21. novembra 2005 organiziral Mirovni inštitut mednarodno omizje o vlogi medijev v večkulturnih družbah. Primerjali so delovanje osrednjih medijev v Veliki Britaniji in Sloveniji. Gosta iz Velike Britanije: uredniki pri časopisu Guardian iz Londona in nadzornik uredniške politike pri javni radioteleviziji BBC v Veliki Britaniji - David Brindle in Stephen Whittle, sta povedala, da obe medijski hiši načrtno skrbita za ustrezno zastopnost pripadnikov manjšin v Veliki Britaniji med zaposlenimi, še posebej med novinarji. Hkrati so uspostavili uredniška načela in

pravila, po katerih je posebna skrb namenjena poročanju o manjšinah in preprečevanju sovražnega ali diskriminatornega obravnavanja manjšin v člankih in prispevkih. Hkrati oba britanska medija imata ustrezni službi za pritožbe, ki zagotavljata, da bodo morebitne napake pri poročanju o manjšinah in drugih temah odpravljene in objavljeni popravki oziroma opravičila.

Gosta na omizju sta bila tudi urednik Sobotne priloge Dela Ervin Hladnik Milharčič in programska direktorica Televizije Slovenija Mojca Menart, ki sta povedala, da v njunih medijih ni

načrtne politike glede zaposlovanja pripadnikov manjšin in da po njuni oceni to verjetno niti ni potrebno. Hkrati sta povedala, da so za preprečevanje sovražnega obravnavanja manjšin, obravnavanje pritožb in objavo popravkov na Delu in TV Slovenija pristojni uredniki, da pa o uvedbi omudsmanov (ki bi sistemsko skrbeli za ta vprašanja) v obeh medijskih hišah zaenkrat le razmišljajo.

Izvedbo omizja je omogočilo Britansko veleposlaništvo v Ljubljani.

Mednarodna konferenca v Warshavi na Poljskem od 20.-21.10. 2005 o Romih Aškalijske in Sintih

Fatmir Bečiri

Organizator konference je bil OS-CE

Konference se udeležilo veliko število pomembnih ljudi kot so npr. iz Evropskega parlamenta ga. Victoria Mohacsi, iz Združenih narodov, ki zastopa Kosovo ga. Laurie Wiseberg, iz Evropske unije ga. Eva Sobotka in g. Detlev Boeving ter drugi pomembni predstavniki iz cele Evrope. Slovenijo so zastopali g. Boris Frlec iz Ministrstva za zunanje zadeve, ga. Urška Ajdišek tudi iz Ministrstva za zunanje zadeve, g. Jožef Dolinšek iz Ambasade R. Slove-

nije v Varšavi, ga. Vera Klobčič iz Mirovnega inštituta za narodnostna vprašanja ter tudi predstavnik Zveze Romov Slovenije, Fatmir Bečiri.

Na konferenci smo se pogovarjali o Aškali in Sintih Romih, kakor tudi o vseh ostalih Romih. Vročna tema je bila o Romih na Balkanu, ki so zaradi vojne zapustili Kosovo in v se v velikem številu naselili po Evropi. Romi, ki so živeli v naselju (Mahala) Kosovska Mitrovica cca. 15.000 in kjer so imeli zelo urejeno na-

selje z novimi hišami, Zdravstvenim domom, vrtcem, šolo, mestna četrt, ter različne trgovske trgovine, so morali oditi po Evropi. Vsa njihova infrastruktura je bila uničena do tal, kar so tudi potrdili veliki predstavniki iz Kosova.

Predstavnik Zveze Fatmir Bečiri, ki je zastopal slovenske Rome, je povedal, da imamo dokaj urejene življenjske razmere, da imajo Romi tudi predstavnike Romov v Mestnem svetu ter, da je tudi vlada Republike Slovenije



v letu 1995 sprejela posebni program za pomoč Romom. Nekateri Romi pa prispevajo tudi svoje prispevke k izboljšanju razmer. To so tisti Romi, kateri so zaposleni, ali si občasno najdejo zaslužek preko javnih del. Kljub vse-

mu prizadevanju pa je tudi v Sloveniji še veliko Romov, ki živijo v zelo slabih razmerjih in so odvisni predvsem od socialne pomoči države.

Veliki predstavniki so želeli, da se Romi vrnejo nazaj v svojo ma-

tično državo in da jim bodo pomagali urediti vse dokumente ter ostalo pomoč za življenje (domove), toda veliko število udeleženi Romov je protestiralo, da bi se želeli vrniti, vendar zaradi pomanjkljive varnosti ne upajo.

Vzgoja in izobraževanje za borbo proti diskriminaciji v Sloveniji

Fatmir Bečiri

Seminar in delavnica za ustavno priznanje manjšine je potekal v Rogaški Slatini od 01.7. do 02.7.2005 in udeležili so se ga veliki predstavniki iz tujine. Koordinator je bil prof. dr. Silvo Devetak, dir. ISCOMET (Inštitut iz etnične in regionalne študije iz Maribora).

Povabljen je bil tudi preds. Romov iz Maribora g. Fatmir Bečiri.

Na seminarju je bilo govora o delovanju predstavnikov iz tujine in sicer kako ukiniti boj proti diskriminaciji. Govora je bilo tudi o diskriminaciji v R. Sloveniji, skratka pa je tudi preds. Romov iz Maribora predstavil zadevo katero je smatral za diskriminacijo Romov.

V R.Sloveniji živita dve vrsti Romov in sicer »avtohtonski in priseljeni« Romi. Priseljeni Romi živijo v širši okolici Slovenije in sicer v Mariboru, Velenju in Ljubljani. Preds. Romov Fatmir Bečiri se ne strinja z organi, ki jih imenujejo priseljeni, saj živijo v RS že več kot 50 let in imajo že od otrok otroci otroke, ki so rojeni v Sloveniji.

Želimo, da tudi nas »priseljene« Rome imenujejo in smatrajo kot avtohtone Rome.

Gradivo je pripravil Fatmir Bečiri.



Prireditve za šoloobvezne otroke

Fatmir Bečiri

Romsko društvo ROMANO PRALIPE iz Maribora je na dan 20. 08. 2005 organiziralo prireditev za šoloobvezne Romske otroke, katero nam je financiralo Ministrstvo za kulturo. Naše društvo podpira otroke, kateri obiskujejo osnovne in srednje šole. V ta namen smo jim organizi-

rali različne nastope, kot je na primer: folklorna skupina, pevska in glasbena skupina ter recitatorji tako, da jih vzpodbujamo, da še naprej uspešno zaključujejo različne šole. Podelili smo jim tudi pohvale in priznanje za ves njihov trud.

20.08.2005 smo v dvorani

M.R. COMMERCE v Mariboru organizirali prireditev, na katero smo povabili tudi vse otroke. Prav tako smo povabili tudi predstavnike različnih šol, da so se udeležili te prireditve. V Mariboru je veliko Romkinj, starejših žensk, ki so že matere oz. babice, katere obiskujejo osnovno šolo za nepismene na Andragoškem zavodu in smo tudi te predstavnike povabili na prireditev. Tudi tem Romkinjam smo podelili priznanja in pohvale, da bi še naprej veliko število obiskovalo ta zavod. Prisotni so bili tudi predstavniki Mestne občine Maribor.

Navzoče je nagovoril predsednik Romskega društva ROMANO PRALIPE gospod Fatmir Bečiri.



ZAHVALA DRUŠTVU ROMANO PRALIPE ZA PISARNIŠKE PROSTORE

V petek 11.11.2005 je Maribor na Partizanski ulici 12 potekala slovesna otvoritev novih prostorov namenjenih aktivnostim društva Romano Pralipe iz Maribora. Slovesnosti so se udeležili vidni predstavniki lokalne politike, javnih zavodov, ministrstva in drugih institucij. Po kratkem kulturnem programu glasbene skupine iz Makedonije, ki je bil izveden zelo kvalitetno in tradicionalno in nagovoru predsednika društva g. Fatmirja Bečirija, je nove prostore s kratkim govorom predal v uporabo župan Mestne občine Maribor g. Boris Sovič.

Prostori, ki jih je društvo Romano Pralipe dobilo v uporabo, so na zelo dobri lokaciji, so veliki, vzorno obnovljeni in omogočajo poleg osnovnih nalog še vrsto dejavnosti kot so: druženje, izobraževanje in kulturne prireditve v manjšem obsegu.

Otvoritev, ki ji je sledila tudi pogostitev, je bila zelo lepo pripravljena in veliko število povabljenih gostov se je zadržalo nekaj časa, ko pa je to običajno.

Za vabilo in prijetno slovesnost se predsednik društva g. Fatmirju Bečiriju prisrčno zahvaljujemo. Istčasno hvala tudi vsem njegovim sodelavcem, oziroma članom društva, ki so pripomogli, da je prireditev uspela.

MELITA CIMERMAN,

Svetnica v Mestnem svetu Maribor in direktorica Andragoškega zavoda Maribor, V Mariboru, 14.11.2005

ZAHVALA

Podpisani predsednik Romskega društva Romano Pralipe Romov iz Maribora Fatmir Bečiri se javno zahvaljujem vsem državnim organom in lokalnim institucijam, posebno pa konzularnim oddelkom v tujih državah, ki zastopajo Republiko Slovenijo, (konzularni oddelki SČG, Makedonije, Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Italije, Nemčije, Francije itd.), da so nas čez celo leto podpirali in imeli razumevanje z menoj.

Z njihovo pomočjo smo na področju problematike Romov lahko ohranjali našo identiteto in kulturo.

Za njihovo sodelovanje se jim iskreno zahvaljujem in upam za nadaljnjo uspešno sodelovanje.

Predsednik Romskega društva
Romano Pralipe v Mariboru Fatmir Bečiri.



Iz vrtca Romano

Vzg. Suzana Korošec

Pisalo se je leto 1962, ko so se odprla vrata prvega romskega vrtca v Evropi. Vrtec je bil zgrajen tik pred naseljem Pušča. Zgrajen je bil z namenom čimprejšnje in na najlažji način socializacije Romov. Večina tedanjih otrok se je s slovenskim knjižnim jezikom prvič srečala ob vstopu v šolo, katero pa tudi vsi niso obiskovali in je bila nepismenost med Romi dokaj velika. Sprva so bili veliki pomisleki med samimi Romi, ali vrtec sploh potrebujejo. Ob vztrajnem, več letnem delu in prigovarjanju staršem, pa so ta vrtec končno sprejeli za svojega. V tistem obdobju je v vrtcu potekalo tudi varstvo šolskih otrok, kateri niso redno obiskovali šole. Le-ti so ob pomoči učiteljic sčasoma napredovali in se tako lažje vključili v šolski program.

Takratna naloga staršev je bila, da so otroke pripeljali v vrtec in jih predali vzgojiteljicam. V prvem desetletju so otroke ob spre-

jemu vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic umivale in preoblačile v druga oblačila. Velik poudarek v tem desetletju je bila osebna higiena, saj je le ta pomembna za zdrav razvoj otroka. K temu so vključili tudi delo s starši in ti so čez čas sprejeli higieno otroka in sebe kot samoumevno nalogo. Danes lahko z gotovostjo rečemo, da z osebno higieno nimajo težav, so pa še osamljene družine, katerim se telesna higiena v življenju ne zdi pomembna. V tistih letih sta bila v vrtcu dva oddelka, en za mlajše in en za starejše otroke. Otroci so se v vrtcu srečali s slovenskim jezikom, ga spoznavali, govorili in razumevali. Otroci, ki so redno obiskovali vrtec, so osvojili osnove slovenskega jezika in imeli so manj težav pri vključevanju v šolski program. K temu pa ni pripomogla samo predšolska vzgoja, ampak že sama vzgoja doma. V domačih okoljih so začeli

z otroci komunicirati v narečnem jeziku - prekmurščino. Ti otroci so imeli bistveno manj težav pri vključevanju v vrtec. Hitreje so osvajali slovenske besede, bogatili besedišče in razumevali bistvo vrtca. Lažje jim je bilo tudi razumevanje na drugih področjih. Z veseljem so pričakovali dan, ko bodo tudi sami lahko sedli v šolske klopi. Šola je zanje postala tudi zanimivejša in pojavili so se prvi romski učenci, ki so uspešno končali osnovno šolo. Ni jih malo, ki so svojo vedoželjnost iskali na poklicnih in srednjih šolah, nekaj posameznikov pa je uspešno končalo študij.

Prvi in to velik korak je bil narejen. Stopiti smo morali tudi naprej in nadgrajevati socializacijo. Vseskozi skušamo pozitivno vplivati na otroke, starše in vse ljudi v naselju. Predšolska vzgoja ni samo igra, zabava in učenje barv, oblik, imena cvetlic in dreves, ... ampak je to

priprava na življenje. Zato je nujno potrebno sodelovanje s starši in k vzgojnemu delu smo jih pritegnili, vsakodnevno so seznanjeni kaj bodo oz. so njihovi otroci v vrtcu počeli. Trudimo se, da bi starši opazili, se razveselili, pohvalili svoje otroke ob njihovem uspehu. Na žalost pa se še v teh časih dogaja, da ko otrok v vrtcu nekaj ustvari, z veseljem pokaže svoj izdelek staršu, le ta pa pred otrokov njegov izdelek zmečka in ga vrže v koš. V takšnih situacijah je otrok zelo prizadet, saj se je med bivanjem v vrtcu trudil, čakal, hrepenel po pozitivnem odnosu do njega, njegovega uspeha in izdelka. Naj se to otroku nekajkrat ponovi, bo

otrok z veliko verjetnostjo prišel do preprostega in zanj logičnega zaključka; zakaj bi se trudil, moje delo, učenje, radost, veselje ne opazijo in je brez vrednosti.

Še za dandanes velja, da je to, kar se otroci v vrtcu naučijo zelo pomembno, ni pa za končni uspeh v življenju zadostno, zato je nujno potrebno sodelovanje na obeh straneh. Predšolska vzgoja je za otroka pomembna, vendar je prav tako pomembno, da jo dobi tudi doma. Tako starše vseskozi ozaveščamo, kaj je za njihove otroke primerno in kaj ni. Koliko od tega pa starši vzamejo in upoštevajo, pa je odvisno le od njih samih.

V zadnjih letih je velik pouda-

rek prav na tem področju, kar se tiče sodelovanja s starši. Srečujemo se na raznih delovnih srečanjih, da otroci pokažejo kaj so se v vrtcu naučili. Skupno prisluhnemo zgodbic, se naučimo pesmico; srečujemo pa se tudi na roditeljskih sestankih in pogovornih urah. Če je obisk staršev na različnih oblikah srečanj pred desetimi leti bil le 40 - 50 %, smo lahko z našim delom in vplivom na tem področju zadovoljni, saj je obisk staršev na srečanjih 90 - 100%. Ta podatek pa nas ne sme zavesti, saj je potrebno znova narediti korak naprej, brez da bi se kjerkoli ustavili in kaj zamudili.

Zakaj je vrtec pomemben za predšolske otroke?

Viktorija Kontrec

Bilo je ravno pred krajevnim praznikom Romov, ko je gospod Bajič prišel v vrtec Romano, da naredi intervju. Zanimalo ga je kako smo v vrtcu praznovali teden otroka in kaj se dogaja v teh jesenskih dneh. Pogovor pa je nehote stekel tudi o tem, kako pomemben je vrtec za romske predšolske otroke, zlasti glede govora.

Vemo, da začetki predšolske vzgoje na Pušči segajo v leto 1962. Od takrat, pa do danes se je veliko stvari spremenilo na bolje. Še vedno pa zahteva od vzgojnega kadra veliko navora. Zlasti je težava, ko nekateri otroci ob prihodu v vrtec ne poznajo slovenskega jezika. Poznajo le romščino. Nekoliko lažje je otrokom, ki poznajo vsaj prekmursko narečje. V vrtcu pa se ti otroci srečajo še s knjižnim slovenskim jezikom. Pri

sporazumevanju, kjer otroci poznajo le romščino nam pomagajo romski mentorji. Otroci se zato lažje in hitreje vključijo v skupino in se boljše počutijo, postopoma pa se učijo tudi slovenskega jezika.

Zavedati se moramo, da je govor sredstvo s katerim vzpostavljamo in vzdržujemo socialne stike. Z njim izražamo notranja stanja, na primer kaj mislimo, kaj čutimo in kaj želimo. Ravno tako je govor pomembno sredstvo mišljenja in se razvija po določenih zakonitostih. Najizrazitejše obdobje govornega razvoja je čas med drugim in šestim letom starosti.

Hkrati pa poteka intenzivni razvoj aktivnega besednega zaklada in osvajanje izgovorjave. Strokovnjaki so ugotovili, da je obdobje med tretjim in sedmim letom sta-

rosti izredno občutljivo za učenje jezika. V tem času prihaja do povečanega razvoja govornih oblik, govornih funkcij.

V vrtcu si otroci ne razvijajo le govora, temveč dobivajo spodbude, da optimalno razvijajo svoje sposobnosti in spretnosti na različnih področjih vključno z znanji in stališči, ki sestavljajo porajajočo se pismenost in so osnova za kasnejše branje in pisanje.

Zato, tudi moje mišljenje, daje še kako potrebno, da romski otroci še pred vstopom v šolo obiskujejo vrtec. Veliko lažje in hitreje se naučijo slovenskega jezika preko igre in so bolj dojemljivi za ostala znanja. Romski otrok, ki razume slovenski jezik in pridobi bogat besedni zaklad bo v šoli tudi uspešen.

NK ROMA-2005

Konstantin Friedreich

Leto 2005 lahko ocenijo v NK Roma kot uspešno, tako s tekmovalnega kot organizacijskega vidika.

Članska ekipa je v spomladanskem delu prvenstva dosegla nekoliko slabše rezultate od pričakovanih, predvsem v prvenstvu. Obstanek v PNL sicer ni bil vprašljiv, vendar bi lahko bila ekipa uvrščena še kako mesto višje. V pokalnem tekmovanju so se uvrstili v polfinale v okviru MNZ M. Sobota in jih je delil le korak do uvrstitve med 32 ekip v Sloveniji, kar bi bilo ponovitev uspeha izpred nekaj let.

V novo tekmovalno leto 2005/06 so jeseni krenili zelo okrepljeni, saj so klubu pristopili Kristjan Cener, ki je tudi trener ekipe, Adamo in Simon Baranja ter Emil Kovač, ki imajo prvoliškaške izkušnje. Na koncu jesenskega dela so osvojili odlično drugo mesto, čeprav bi lahko bili tudi na najvišji stopnici, vendar zaradi poškodb nekaterih ključnih igralcev ter kartonov, je v zadnjih tekmah moralo igrati kar nekaj mladincev, zato mora klub razmišljati o novih igralcih, kajti, če hočejo ostati v boju za najvišja mesta, je trenutno število igralcev premalo. Treba je tudi povedati, da je NK Roma edina ekipa v celotnem Pomurju in najbrž tudi v Sloveniji, ki je odigrala celotni jesenski del izključno z igralci iz domače vasi, zato je ta uspeh toliko večji.

23. in 24. novembra bo NK Roma sodelovala na turnirju romskih reprezentanc v Čakovcu na Hrvaškem, kjer bodo poleg

domačinov in naše ekipe igrale tudi reprezentance BiH in Madžarske. S slednjo so odigrali prijateljsko tekmo poleti na Madžarskem in zmagali s 5:1.

veliko število gledalcev. Ekipa zaenkrat ne tekmuje v nobenem rangi, kar pa bi se lahko zgodilo v bodočnosti, saj je zanimanje zelo veliko.



Letos je klub poleg članske in mladinske ekipe prijavil za tekmovanje tudi selekcijo V-S, ki je zelo uspešno nastopala v svoji konkurenci. Potrebno je povedati, da je v zadnjih letih v vasi vedno manj otrok, kar predstavlja velik problem tudi pri sestavi mladinske ekipe, v kateri igrajo tudi igralci iz nekaterih romskih vasi z Goričkega.

Prvič pa so v zgodovini nogometa v romskem naselju Vanča vas - Borejci, ustanovili tudi žensko ekipo, kar je na prijateljske tekme in turnirje privabilo

Kot večina športnih kolektivov se tudi NK Roma ubada z velikimi finančnimi težavami, kajti vedno je težje najti kakšnega sponzorja. Potrebno je pohvaliti vse igralce in vodstvo kluba, ki ne dobijo niti tolarja za vloženi trud, velikokrat še sami prispevajo kakšna sredstva, da se pokrijejo stroški.

Treba je omeniti tudi zveste navijače kluba, ki v velikem številu spremljajo ekipo na tekmah in se veselijo vsakega uspeha, kajti nogomet je edina zabava, ki jo imajo v prostem času.



Srečanje NK Rome z madžarsko romsko reprezentanco

Slavko Cener

Prišel je ta težko pričakovani dan, in sicer dan, ko so se nogometaši NK Rome odpravili na Madžarsko. Zbrali so se ob petih zjutraj, da bi preverili, če imajo vse potrebno za na pot. Malce so bili zaskrbljeni glede vremena, vendar so se odločili, da jim slabo vreme ne bo pokvarilo razpoloženja. Nestrpni nogometaši NK Rome so se veselili srečanja z madžarsko romsko reprezentanco.

Na željen kraj so prispeli okrog pol desetih, se okrepčali, odigrali tekmo. Naši nogometaši se lahko pohvalijo z visokim rezultatom,

in sicer 5:0. Tako so nogometaši NK Rome premagali madžarsko romsko reprezentanco.

Po odigrani tekmi so se odpravili v dijaški dom, kjer so namestili prenočiti, vendar zaradi prenavljanja dijaškega doma to ni bilo mogoče. Odpravili so se na proslavo, ki je bila kar zanimiva, saj so spoznali mnogo ljudi.

Pot jih je vodila naprej do Tokaja, kamor so prispeli ob pol dveh zjutraj, izčrpani od vožnje. Po zajtrku so si ogledali mesto, šli po nakupih. To je bil dan, namenjen predvsem počitku in sprostitvi.

Tretji dan je bil namenjen otvoritvi nogometnega igrišča, ki so se je tudi udeležili. Tekma je bila odigrana komaj ob pol štirih popoldan, na največji vročini. Vendar jim tudi vročina ni mogla priti do živega, saj so zopet zmagali z 6:0. To je bilo veselje!

Preostanek popoldneva je minil v prijetnem vzdušju, ob klepetu in prijetni glasbi. Počasi so se odpravili Sloveniji naproti, domov pa so prišli polni prijetnih spominov. Pravijo, da se že veselijo prihodnjega leta, ko se bodo spet srečali s prijetnimi romskimi nogometaši.

Zdrav življenjski slog pri romski populaciji - raziskava

Zdenka Verban Buzeti, prof. zdravstvene vzgoje

Delovni plan aktivnosti, ki bodo potekale v okviru projekta:

- Izvedba raziskave, ki se bo izvajala v romskih naseljih Pušča, Kamenci in v naseljih na področju romskih društev Cankova in Rogašovci, na Cankovi in v Rogašovcih bosta pri koordinaciji pomagala koordinatorska

občinska svetnika.

- Podatke o anketiranih v romskem naselju Pušča imamo, v ostalih naseljih bodo zdravstveni delavci anketirali od hiše do hiše, pomagali nam bodo koordinatorski, ki so določeni v projektu.
- Obveščanje Romov o prihodu

anketarjev na dom bo potekalo preko pisnih letakov in radijskih oddaj, pomagali nam bodo koordinatorski, ki so določeni v projektu.

- Skupno bomo izvedli 10 tematskih oddaj na romskem radiu in eno motivacijsko na Murskem valu.

- Osebe, ki bodo anketirale so: Cilka Sušec, sanit. inž. Biljana Kramberger, dipl. ing. kern. Ivana Žilavec, dipl. med. sestra Fujs Anica, dipl. med. sestra Zdenka Verban Buzeti, prof. zdravstvene vzgoje vse zaposlene na Zavodu za zdravstveno varstvo Murska Sobota Blanka Dugar, dipl. med. sestra zaposlena kot patronažna medicinska sestra v Zdravstvenem domu Murska Sobota
- Zgoraj omenjene aktivnosti morajo biti izvedene do konca januarja 2006.
- Po izvedbi raziskave bomo do marca 2006 pripravili tematsko številko romskega časopisa.
- Pred pričetkom izvajanja vseh aktivnosti bomo podpisali pogodbo o medsebojnem sodelovanju.

Ustavimo nasilje

U Filip Robar Dorin te u Društvo za razvijanje prostovoljnega dela andri Novo mesto, kerde khea-
taun projekt Ustavimo nasilje 2005 - Terdjauras u
maribja. Subutun andu 17. september, pandengeke-
rauti, andu Kulturni center Janez Trdina Novo
mesto. Odoj pa sana hegedišja, khelača, poetja te
pisatelja, Muvaruvagruva, Šukar, Terra Folk, Mari-
jan Novina, Balkan Express, Extra Popo, Folklorna
skupina Romani Union, Plesna skupina Habibi,
Smiljan Trobiš, Katja Plut, Rok in Megi, Matjaž
Hanžek, Meta Maksimovič, Jožek Horvat - Muc,
Bojan Tadjia in drugi.

Filip Robar Dorin, samostojni in neodvisni
ustvarjalec in Društvo za razvijanje prostovoljnega
dela Novo mesto skupaj sodelujeta pri projektu
Ustavimo nasilje 2005. V soboto, 17. septembra,
ob 17. uri organizirali osrednjo prireditev, ki je bi-
la v Kulturni center Janez Trdina Novo mesto.
Nastopili so znani glasbeniki, plesalci, pesniki in pi-
satelji. Muvaruvagruva, Šukar, Terra Folk, Marijan
Novina, Balkan Express, Extra Popo, Folklorna
skupina Romani Union, Plesna skupina Habibi,
Smiljan Trobiš, Katja Plut, Rok in Megi, Matjaž
Hanžek, Meta Maksimovič, Jožek Horvat - Muc,
Bojan Tadjia in drugi.

Pismo bralcem

Alenka Kolenko, prof.

**Vzgoja za strpnost in nenasilje na Ekonomski
šoli v Murski Soboti**

**Ministrstvo za šolstvo in šport nas je tudi to-
krat uslišalo**

Spoštovani bralci!

Z veseljem vam sporočamo, da bomo tudi letos s
podporo Ministrstva za šolstvo in šport RS nadalje-
vali z našim projektom v okviru Skritega zaklada.
Po minuleš šolskem letu smo si zadali nove nalo-
ge, ki bi naše dijake še bolj pritegnile k sodelovanju
pri šolskih in izvenšolskih dejavnostih. Želimo jim

omogočati, da ustvarjajo v svojem materinskem je-
ziku in tako krepijo samozavest pri oblikovanju
lastne samopodobe v tem razvojnem stadiju.

*Kako jim šola omogoča lasten razvoj in sodelovanje
pri tem?*

V okviru interesnih dejavnosti nudimo dijakom
možnost vpisa na različne brezplačne tečaje in kro-
žke. Pri tem so lahko sami aktivni izvajalci ali pa
pobudniki, ki nudijo podporo drugim sošolcem.
Tako smo uvedli krožek Pomoč sošolcu, ki je na-
menjen vsem tistim dijakom šole, ki rabijo kakrš-
nokoli pomoč pri učnem procesu. Tudi romski di-
jaki želijo pomagati neromskim sošolcem. Veseli

smo, da smo našli tudi med njimi bisere in skrite zaklade. Šola želi vzgajati dijake za nesebično pomoč v vseh življenjskih okoliščinah. Ne samo v šoli.

Literarno ustvarjanje v romskem jeziku spodbuja dijake k ohranjanju njihovega jezika, h krepitvi identitete naroda in seveda k spoznanju, da se lahko tudi na literarnem področju poskušajo kot mladi ustvarjalci. Tu gre zahvala predvsem predsedniku Zveze Romov Slovenije, gospodu Jožetu Horvatu, ki je kot izkušen mentor pripravljen voditi te mlade še neizkušene pisatelje. S svojim delom se bodo predstavili meseca maja 2006 na "grajskem dnevu" v Lendavi. Tiste, ki jih zanima zgodovina in razvoj naroda, so se vključili v krožek Moje ko-

renine. Ob raziskovalni dejavnosti bodo spoznali dejavnike, ki so vplivali na njihov razvoj, naselitev, na kulturo itd. Na koncu sledi izlet vseh mladih na Madžarsko, kje si bodo ogledali tista mesta, o katerih so pisali in poizvedovali. Več o našem delu preberite na spletni strani Ekonomske šole Murska Sobotica.

Imeti znanje je veliko bogastvo - deliti ga s sošolcem pa je nepoplačljiva dobrina.

Ob koncu mojega pisma vabim vse bralca, da nam kaj napišejo in dajo spodbude za delo naprej.

PUŠČA - V krajevni skupnosti Pušča proslavili tretji krajevni praznik

Pušča edina samostojna krajevna skupnost v Sloveniji je 21. oktobra praznovala tretji krajevni praznik. Proslavili so ga z zasaditvijo drevo reda katerega so poimenovali Drevored sožitja, pri zasaditvi drevo reda so sodelovali učenci iz soboških osnovnih šol, posadili so trideset javorjev, spomin na prve priseljence. V drevored pa so postavili tudi osem klopi. Pripravili so sejem Kak je inda bilo, postavili stari vrtiljak in pripravili tombolo. V kulturnem programu pa so sodelovali učenci osnovnih šol in vrtec Romano. Za glasbo pa je poskrbela romska glasbena skupina Halgato. Predsednik krajevne skupnosti in pa romski svetnik v mestnem svetu Darko Rudaš je povedal da so Drevored poimenovali drevored sožitja, saj je sožitje tisti element ki je razvoj krajevne skupnosti pripeljal do točke, na kateri je sedaj. Hkrati pa želimo s to akcijo poslati apel v druga romska naselja v državi.

PHUKA VIBE: Andi Pijšče so hi edini samostojni romani krajevni Skupnost andi Slovenija, andu 21 oktober rikerde auri u tritu krajevu svecu. U čhavure andru školi čhite andu drevored tranda javorja, u drevored pe akhaurel drevored sožitje, andu drevored pa tetjaurde uftu skamja, sinjahi sejem Sar valamikur sinja, trdjaurde i Ringišpil, te organizerinde tombo la, andu kulturnu program pa pumen predstavinde u čhavure andru vrtec Romano te u čhavure andru osnovne školi andri občina Murska sobota, cidine pa te u heg-edišča Halgato. U Darko Rudaš so predsednik krajevne skupnosti te svetnik andu občinsku svet phenja hot pe u drevored akhaurel drevored sožitje, khauj hi u sožitje udaub element souh pomožinja zu razvoj Piščakru. Menteš pa kaumen adala akcijaha te bičhaul u apel andu aur romane gava andi cili država.

Mentorji - vez med otrokovim domom in šolo

VEČER:

Datum: Četrtek, 29. Septem-
ber 2005

Stran: PREKMURJE, PRLE-
KIJA

Po približno letu dni, odkar je v Prekmurju končalo usposabljanje prvih 21 romskih mentorjev in so sredi lanskega novembra začeli delati po skupno devetnajstih šolah in vrtcih z romskimi otroki, ostajajo romski mentorji še vedno zaposleni le v programu javnih del. Medtem poteka postopek postavitve nacionalnega standarda za poklic romski mentor, v Pomurskem zavodu za izobraževanje in raziskave (PZIR), kjer je nastal program usposabljanja teh mentorjev in kjer so izvedli tudi izobraževanje zanje, pa se z ministrstvom za šolstvo dogovarjajo o možnosti sistemiziranja tega delovnega mesta.

Javno veljaven certifikat

Trenutno dela dvanajst romskih mentorjev v osnovnih šolah, štirje so v vrtcih, eden pa je v vzgojno-izobraževalnem zavodu Veržej. Novembra se bodo ti mentorji vključili v nadaljnje izobraževanje, tudi to bo potekalo pod okriljem PZIR, izvajali ga bodo na Srednji poklicni in tehniški šoli v Murski Soboti. "Šestmesečno izobraževanje, ki se bo končalo z državnim izpitom, je namenjeno pridobitvi javno veljavnega certifikata za

romske mentorje (tega sedaj nimajo, op. p)," je povedal direktor PZIR in vodja projekta Alan Jurakovič. Na šolah bodo v obdobju nadaljnjega usposabljanja mentorji prisotni le še kot praktikanti. Za dodatno usposabljanje mentorjev, postavitev nacionalnega standarda in čezmejno sodelovanje na tem področju z romskimi skupnostmi iz še petih evropskih držav bo PZIR v treh letih dobil od evropskega socialnega sklada Equal 87 milijonov tolarjev.

Izkušnje so po šolah različne, v glavnem ugotavljajo, da je zamisel o vpeljevanju romskih mentorjev dobra, od posameznega romskega mentorja pa je odvisno, kako dobro zaživi ideja tudi v praksi. Ravnateljica Osnovne šole II v Murski Soboti (obiskuje jo okrog 20 romskih otrok) Suzana Fartelj Utroša je povedala, da so bili v začetku, ob prihodu mentorice na njihovo šolo, vsi skupaj, šola in tudi starši romskih otrok, nezaupljivi, potem pa se je izkazalo, da dejansko pomeni prisotnost mentorice pomoč, tako da so danes šola in starši zadovoljni. Manj sreče so imeli na Osnovni šoli Puconci, kjer jih je pred kratkim zapustil že drugi mentor. Zamisel je dobra, je dejala šolska pedagoginja Majda Vrečič, izkušnje pa so mešane. Še vedno imajo mentorja v tamkajšnjem vrtcu in z njim so zadovoljni. Šolo pa je zadnji men-

tor zapustil, ker se mu je plačilo zdelo prenizko.

Plačilo je vir nezadovoljstva

Prav plačilo je vir nezadovoljstva tudi pri nekaterih drugih mentorjih. "Mentor s peto stopnjo izobrazbe dobi mesečno 68 tisoč tolarjev neto, potne stroške in po potrebi dnevnice. Tistim, ki imajo družino, se posledično znižajo socialni prejemki, tako da nekateri ugotavljajo, da so na boljšem, če ne hodijo delat," pravi Jurakovič. Skupno so delo pustili trije mentorji, eden je zamenjal službo, dva sta prenehala po dogovoru s PZIR, ker so bile z njima težave pri vključitvi v delo v šoli.

Konkretne naloge mentorjev se od šole do šole delno razlikujejo, večinoma se vključujejo v popoldansko varstvo, kjer delajo z romskimi otroki individualno, ponekod so prisotni tudi pri pouku. Na Osnovni šoli III v Murski Soboti, kjer imajo v tem šolskem letu 40 romskih otrok, je mentorica Mateja Bajič svoje delo tako opisala: "Zjutraj se iz Pušče pripeljem z otroki z avtobusom v šolo. Po dogovoru s svojo mentorico na šoli sem potem prisotna pri nekaterih urah pouka, največ pri slovenskem jeziku, kjer otrokom pomagam, če česa ne razumejo, pogosto sem tudi pri urah matematike. Po koncu pouka se spet skupaj odpeljemo domov. Otrokom, ki manjkajo pri pouku, pomagam

nadomestiti snov doma, tako da niso v zaostanku. Seveda preverim tudi, zakaj otrok manjka, da ne bi bilo neupravičenih izostankov. V vlogi mentorice se vidim kot vez med otrokovim domom in šolo. Starši otrok me dobro sprejemajo - tudi sama živim na Pušči, tako da se poznamo." Bajičeva ima končano triletno poklicno šolo, vključena pa je v sistem izobraževanja tri plus dva in do končanja in pridobitve naziva tekstilni tehnik ji manjkajo le še zaključni izpiti. Tudi drugi romski mentorji imajo v glavnem končano tri-

ali štiriletno srednjo šolo. "Sedanje delo me zelo veseli in vztrajala bom pri tem. Nadaljnega usposabljanja se veselim, saj pri delu ugotavljam, da nam veliko znanja še manjka," pravi Bajičeva. Tudi na šoli so z njenim delom zadovoljni, je povedala ravnateljica Angela Novak. "Napotimo jo v tiste oddelke, kjer ima kakšen romski otrok težave, največ v prvi in drugi razred, kjer jim je v pomoč zlasti pri jeziku." Romski otroci, ki se doma pogovarjajo v romskem jeziku, imajo namreč v začetku šolanja nemalokrat težave pri razumeva-

nju slovenskega jezika. Prav tu je lahko prisotnost mentorja, ki obvlada oba jezika, zelo koristna. "Nekateri romski otroci so pri šolanju seveda tudi zelo uspešni in ne potrebujejo pomoči," dodaja Novakova.

V vrtcih in v šolah je uspeh viden zlasti pri obisku, saj je tam, kjer so prisotni mentorji, v glavnem manj izostankov, pravi Jurakovič. "Vendar je to dolgotrajen proces, zato mora preteči več časa, da bodo rezultati vidni."

Ločevanje po sposobnostih je legalna segregacija

Jasna Snežič

Zaključen projekt Integracija romskih otrok v vrtce in osnovne šole

Kanadčanka Susan Rona je poudarila, da so največja ovira pri dosežkih romskih otrok nizka pričakovanja učiteljev

Integracija romskih otrok v vrtce in osnovne šole je projekt, ki ga je v minulih treh letih na treh osnovnih šolah na Dolenjskem izvajal center pedagoških iniciativ Korak za korakom na Pedagoškem inštitutu, kjer so ga včeraj tudi predstavili. "Verjeli smo, da je za uspešno integracijo treba ustvariti bikulturno okolje, imeti v odnosu do otrok viso-

ka pričakovanja in da je uvažanje romskega asistenta bistveni pogoj," je poudarila vodja projekta dr. Tatjana Vonta.

Zakaj so se odločili za izvedbo projekta v osnovnih šolah v Semiču, Škocjanu in Leskovcu pri Krškem? Po besedah Vontove zato, ker so v njih opazili segregacijo. Tako so v okviru projekta v vrtcih pri teh šolah in v njih delali intenzivno s posameznimi učitelji, spremljali napredek otrok, okrepili sodelovanje s starši, vpeljali romskega asistenta. Ta je bil prepoznan kot eden najpomembnejših elementov za uspešno integracijo. Ti romski pomočniki predstav-

ljajo del romske kulture, in kjer so bili vključeni v pouk, so romski otroci hitreje napredovali. Izvajalci projekta ob tem ne prikrivajo dejstva, da je vključevanje teh asistentov še vedno težavno, ker romski pomočnik v Sloveniji ni sistemizirano delovno mesto.

Nikakor pa to ni edina ovira, ob katero so trčili v projektu. Med drugim so se srečevali tudi z odporom romskih skupnosti do sprememb. Toda dr. Tatjana Vonta je z zadovoljstvom sporočila prisotnim na predstavitvi, da so bili pred tremi leti, ko so začeli projekt, učenci v eni izmed vključenih šol ločeni ne samo po oddelkih, ampak so ho-

dili romski otroci v šolo celo v drugo stavbo. Danes ni več tako.

Dostop do enake izobrazbe

Ker je projekt vključen v mednarodni projekt Roma Education Initiative, v katerem sodelujejo še Bolgarija, Hrvaška, Madžarska, Srbija in Slovaška, je Susan Rona iz Kanade kot mednarodna specialistka za izobraževanje manjšin predstavila učinke teh iniciativ, potekajočih v omenjenih šestih državah. Ta mednarodni projekt ima skupne cilje, toda vsaka od šestih sodelujočih držav lahko znotraj nje razvija svoj program. Seveda mora slediti glavnemu cilju, to je zagotoviti rezultate v izobraževanju, desegregacijo in to, da imajo romski otroci dostop do enake izobrazbe kot drugi.

Kaj je pokazala evalvacija na mednarodni ravni? Pokazala je pričakovane rezultate pri desegregaciji, vsekakor pa preskro-

mne pri izobraževalnih dosežkih. Kot je poudarila Susan Rona, so največja ovira pri dosežkih romskih otrok nizka pričakovanja učiteljev. To so pokazale evalvacije projektov v vseh šestih državah. Povsod so pričakovali nižje standarde, v najbolj ekstremnih primerih so romske otroke vključevali v šole s prilagojenim programom, čeprav niso bili hendikepirani. "S temi prenizkimi pričakovanji in prenizkimi standardi za romske otroke se je treba soočiti in to spremeniti, kajti sicer se ne bo spremenilo nič," je še dejala Susan Rona in omenila pomembno vlogo romskih asistentov v razredu, kar je v večini sodelujočih držav sistemsko urejeno, v Sloveniji pa ne. Po njenem videanju se legalna segregacija zgodi tisti hip, ko otroke ločimo glede na sposobnosti. "Izobraževanje romskih otrok ne obstaja. Lahko govorimo le o dobri in slabi izobrazbi. Pred leti, ko sem začela

sodelovati z vašimi raziskovalci, sem šla v Bršljin in bila šokirana zaradi segregacije. V tretjem razredu romski učenci niso znali niti brati, tudi standardi so bili zanje znižani. To je tipičen primer romskega izobraževanja. Upam, da Slovenija ne bo šla v to smer," sklenila Susan Rona.

Državno sekretarko ministrstva za šolstvo in šport Alenko Šverc, ki se je odzvala vabilu na včerajšnjo predstavitev projekta, smo vprašali, ali bo včeraj predstavljeni projekt postal model za rešitev znanih zapletov na osnovni šoli v Bršljinu. In dobili odgovor, da je k vsaki šoli treba pristopiti specifično. Vendar v projektu, ki ga MŠŠ na bršljinški osnovni šoli izvaja skupaj z zavodom za šolstvo, izhajajo iz projekta Korak za korakom in skupina, ki deluje na ministrstvu, bo v svoje delo nedvomno vključila tudi spoznanja iz tega projekta.

Državo čaka precej dela v romskih naseljih

Matej Košir

Romska naselja na Dolenjskem in v Posavju zavirajo socializacijo otrok - Zveza Romov bi morala tem področju narediti več

Sre 19.10.2005

Krško - Osnovne šole so se ne glede na zahteve uradne politike po deklarativni integraciji romskih otrok zelo različno podale

na to pot. Zaključen je projekt pedagoškega inštituta na Dolenjskem in v Posavju, ki je pokazal, da je treba v prihodnosti več kot v šolah narediti v romskih naseljih, ki v tem delu države v vlogi geta zavirajo socializacijo otrok. Proces njihove integracije torej še zdaleč ni končan.

Projekt Korak za korakom je

tri leta potekal na osnovnih šolah v Leskovcu pri Krškem, Semiču in Škocjanu. Skupaj v teh krajih ali njihovi okolici živi blizu 500 Romov v več naseljih, ki so vsa brez vode, elektrike in druge infrastrukture. Več kot 90 odstotkov odraslih nima niti osnovnošolske izobrazbe, zaposlen je le redko kdo med njimi. V povprečju pravzaprav osnovno

šolo konča le en otrok na leto.

Na okrogli mizi o integraciji romskih otrok je svoje izkušnje s projektom pedagoškega inštituta predstavila Osnovna šola Leskovec. Danes pouk obiskuje 90 odstotkov šoloobveznih romskih otrok oziroma tretjina več kot pred tremi leti. "Pomembno je predvsem, da smo v projektu ocenjevali napredek otroka z njegovega izhodišča. V šolo namreč pride iz okolja, kjer šolanje ni vrednota, kjer uporablja jo povsem drug jezik. Težava je v tudi v tem, da naš šolski sistem predpostavlja, da vsi otroci govorijo slovensko, zato lahko pri romskih otrocih spremljamo le individualni napredek in ne nekega povprečja," pravi Mitja Valentinc, učitelj razrednega po-

uka. Izkazalo se je tudi, da lahko pomembno vlogo pri integraciji odigra romski koordinator, ki je nekakšna vez med šolo in otrokovim domačim okoljem. Težava pa je v tem, da je težko najti zanesljivega človeka v romskem naselju, ki bi bil pripravljen delati za manj denarja kot lahko dobi socialne pomoči. Zato bi morala država njegovo delovno mesto sistematizirati, meni Valentinc.

Kakor pravi Jelena Vidmar s pedagoškega inštituta, bo evalvacija programa, ki se je izvajal v prvih dveh razredih osnovne šole in tudi v vrtcu, ponudila še več konkretnih predlogov za izboljšanje procesa integracije Romov. "Na področjih socializacije otrok, strokovne in tudi oseb-

nostne nadgradnje učiteljev beležimo uspehe že zdaj. Pomembno je, da smo s projektom dobili priložnost spremljati nekoliko globlje procese integracije. Predvsem smo ugotovili, da državo čaka veliko dela v romskih naseljih. Šola je namreč le del njihovega družbenega življenja." Vidmarjeva še pravi, da v času trajanja projekta inštitut na Dolenjskem in v Posavju ni našel enega pravega sogovornika, ki bi lahko zagovarjal stališča etnične skupnosti: "Mi torej delamo nekaj za Rome, oni pa nam ne odgovorijo niti, ali si tega želijo. Skratka, njihova participacija pri tem procesu je odločno premajhna."

Bodo Romom resnično rušili barake?

Simona Fajfar

Zaradi strahu, da bodo pred zimo ostali brez strehe nad glavo, so ribniški Romi že začeli iskati nove lokacije v bližini Goriče vasi in Otavic
Sre 19.10.2005

Ribnica - Zaradi strahu, da jim bodo porušili nelegalno postavljene barake, so se nekateri ribniški Romi začeli seliti po občini. Da pa ne bi imeli v deželi suhe robe in lončarstva še več nelegalnih romskih naselij, bodo na občini Ribnica čim prej pripravili odlok o kampiranju, s katerim bodo, upajo, zajezili samovoljno preseljevanje Ro-

mov.

Že pred leti je inšpektor za okolje in prostor izdal odločbe o rušenju petih nelegalno postavljenih barak, v katerih živijo ribniški Romi v Goriči vasi oziroma, kot pravijo, na Brezju. Pred kratkim so odločbe postale izvršljive, kar pomeni, da so ti Romi prejeli sklep o dovolitvi izvršbe, po kateri morajo sami odstraniti nelegalno postavljene objekte. To naj bi izpeljali v 30 dneh po sprejetju sklepa. Zaradi strahu, da bodo pred zimo ostali brez strehe, so Romi začeli iskati nove lokacije v bližini Goriče

vasi in Otavic, kamor bi se lahko preselili. S tem pa so vznejevoljili okoliške prebivalce, ki imajo v zadnjih letih precej slabih izkušenj z nasilnim obnašanjem Romov, neredom v romskem naselju in zunaj njega, objestno vožnjo mladoletnikov, ki se vozijo v neregistriranih vozilih in podobnim.

"Natančna števila, koliko Romov živi v občini Ribnica, nimamo," pravi Nevenka Turk Kraljič, direktorica uprave občine Ribnica, "saj smo prebivalci občin v statistikah zapisani po državljanstvu in ne po na-

cionalnosti." Tako je, po grobih ocenah, v občini Ribnica okoli 100 Romov, vendar se njihovo število spreminja iz dneva v dan zaradi migracij. Občina Ribnica je v minulem desetletju poskušala poiskati lokacijo za romsko naselje, vendar neuspešno. Romi zato še vedno živijo na dveh lokacijah oziroma v dveh nekoliko večjih naseljih, ki sta v Goriči vasi in Gornjih Lepovčah, po nedavnem sklepu o izvršbi pa so se začeli seliti še drugam.

Na sestanku, ki so ga organizirali na občini Ribnica in kjer so bile prisotne ustrezne občinske službe, so lahko le ugotavljali dejstva. Na primer, da policija lahko neposredno ukrepa le v primeru poškodovanja lastnine. V primeru, da nekdo kampira na zasebni parceli, lahko policija

kršitelja le opozori, lastnik parcele pa lahko na sodišču uveljavlja tožbo zaradi motenja posesti. Brez moči je tudi občinski inšpektor, ki prav tako ne more ukrepati, ker nima ustrezne pravne podlage, saj to področje ureja občinski odlok o varstvu okolja, ta pa je iz leta 1987, ko so veljali povsem drugi zakoni.

Ribniški župan Alojz Marn se je pred kratkim sestal tudi z romskimi predstavniki, ki so opozorili na svoje težave in dejstvo, da občina Ribnica že 25 let poskuša najti lokacijo za romsko naselje. Prvi predlog, da bi občina Ribnica Romom zagotovila parcelo in jim tam zgradila hišo, je Marn zavrnil, prav tako pa tudi zamisel, da bi si Romi kupili hektar zemlje, na kateri bi občina postavila hišo, saj občina za kaj takega nima

denarja. Eden od predstavnikov Romov je potem predlagal, da bi bila sprejemljiva zamisel, da bi Romi sami poskrbeli za zemljišče in gradnjo hiše, občina pa bi jim pomagala pri napeljavi vodovoda in elektrike.

Da pa ne bi ostali brez strehe nad glavo sedaj, tik pred zimo, so Romi prosili občinske službe, da so jim pomagale sestaviti prošnjo inšpektoratu za okolje in prostor, v kateri jim prosijo za odložitev izvršitve rušenja vsaj do spomladi. V tem času naj bi poiskali lokacijo ali hišo, kamor bi se lahko preselili. Na pobudo prebivalcev Goriče vasi in svetnika Antona Ilca bodo na občini čim prej pripravili odlok o kampiranju v občini Ribnica, s katerim naj bi preprečili samovoljno preseljevanje na zemljišča, ki za to niso namenjena.

Romi so še preslabo organizirani

Delo - Sob, 24.09.2005

Murska Sobota - Zveza Romov Slovenije in Urad za narodnosti pri slovenski vladi sta v četrtek in petek v motelu Čarda pri Murski Soboti organizirala mednarodno konferenco o Romih, na kateri so predstavniki Romov in državnih organov iz Madžarske, Hrvaške, Avstrije, Bosne in Hercegovine, Makedonije in Slovenije govorili predvsem o organiziranosti Romov in o tem, kako jo lahko romske organizacije skupaj z državnimi organi izboljšajo. Skupna ugoto-

vitev udeležencev konference je namreč, da imajo Romi v naštetih in tudi v drugih državah regije še vedno težave glede izobraževanja, bivalnih razmer, zdravja in zaposlovanja, marsikje pa se pojavljajo tudi diskriminacijski ukrepi, kot na primer na Hrvaškem, kjer morajo romski otroci pred vstopom v šolo opraviti posebna testiranja in od njih zahtevajo znanje hrvaškega jezika. V organiziranju Romov je država Slovenija naredila še največ, saj tukajšnjo organiziranost Zveze Romov Slovenije vse

romske organizacije v drugih državah jemljejo kot zgled in prihajajo v Slovenijo, da bi se podrobneje seznanili z načinom organiziranosti tukajšnjih Romov. Če je Slovenija najboljša po organiziranosti Romov in možnostih njihovega vplivanja na odločitve vlade v zvezi z njimi, je v regiji Hrvaška gotovo najslabša, saj poleg omenjene diskriminacije romskih šolarjev po zatiranje predstavnika hrvaških Romov tamkajšnja vlada načrtno onemogoča organiziranje Romov. Sicer pa nobena od

sodelujočih držav razen Slovenije še vedno nima krovne romske organizacije, ki bi lahko bila sogovornica vladi in njenim organom. Udeleženci konference so sprejeli sklep, ki ga bodo poslali romskim organizacijam, vladam

in evropski komisiji, v njem pa zahtevajo več konkretnih in učinkovitejših ukrepov - od zakonske zaščite romske skupnosti do posebnih vladnih ukrepov in višjih proračunskih sredstev za potrebe Romov. Opozorili so na

potrebo po doslednejšem uresničevanju priporočil Organizacije združenih narodov, Sveta Evrope in EU v zvezi z Romi. Dogovorili so se tudi za pogostejša srečanja in izmenjavo izkušenj.

J. P.

Informativno romani Agencia

* Ano dizako teatri ani Budimpešta ano novembri thaj decembri ka ovol sikavdi "Romani legenda – romani rok opera" savu hramingja Ser Gustav Varga, romano muzičari thaj legardutno festuibaske bendesko Kali Jag ano maškaribe e romana kulturaka asociacia. Akaja opera vakarela vaš drom e Romengo prekal India ani Evropa. Vaš olengo lungo drom, romani kultura hamingjape e kulturenca aver themengo. Publika ka ovol ola ini šajipe te dikhol, a ini te ašunol sar e romani muzika lelini ani tradicia aver muzikaki thaj khelibaski ano phuvja ano save o Roma ačhile te djivdinen. Fakti kaj ani premiera savi adikardili 8. julea 2005. sine 3 000 manuša, šukar sikavela kaj akava sikavibe manglape te dikholpe.

* U gradskom pozorištu u Budimpešti u novembru i decembru će biti izvedena "Romska legenda – romska rok opera" koju je napisao Ser Gustav Varga, romski muzičar i vođa slavnog benda Kali Jag u saradnji sa romskom kulturnom asocijacijom. Ova opera govori o putu Roma iz Indije u Evropu. Za vreme njihovog dugog puta, romska kultura se mešala sa kulturama mnogih naroda. Publika će tako imati priliku da vidi, a naročito i da čuje kakav je uticaj romska muzika izvršila na tradiciju muzike i plesa u zemljama u kojima su Romi ostali. Činjenica da je na premijeri koja je bila održana 8.jula 2005, prisustvovalo 3000 ljudi, je dobra preporuka da se ova predstava pogleda.

www.romic.si

ROMIC

ROMSKI INFORMATIVNI CENTER
ROMSKA RADJLSKA PRODUKCIJA



DEJAVNOST CENTRA LJUDJE KONTAKT ARHIV ODDAJ PRVA STRAN

telefon: 02 530 81 00 ~ faks: 02 530 81 04 ~ e-pošta: info@romic.si ali info@romic.com

Delovanje romskega društva

Romano vozo v letu 2005

V letošnjem letu je našo društvo izvedlo naslednje projekte in aktivnosti

- Priprava obrazcev za razpis na MK za leto 2005
- 10.1.2005 Poročilo o ocenjevanju in vrednotenju vlog prispelih na javni razpis za izvedbo prireditvev v letu 2005 v MO Velenje



- 18.1.2005 Podpis Pogodbe o donatorstvu z Premogovnikom Velenje
- Od 19. januarja do 7.02.2005 SLIKARSKO - FOTOGRAFSKA RAZSTAVA
- 25.01.2005 Javna razprava v MO Velenje o gradu Turn
- 10.2.2005 Seja Predsedstva ZRS V MS
- 21.2.2005 Pridobitev dostopa do lastne spletne strani z 10 MB prostora - gostovanje na strežniku MO Velenje
- 12.3.2005 nastop v gasilskem domu Šalek; organizator društvo Hotenja
- 2.4.2005 Svetovni dan Romov - Metlika
- 11.04.2005 Predavanje o romskem jeziku, kulturi in običajih v fakulteti za družbene vede Ljubljana
- 12.04.2005 Svetovni dan Romov - Maribor, organizator Dijaški dom Drava
- 6.5.2005 Praznovanje romskega praznika - urdevdan - grad Turn
- 28.5.2005 2. redna seja predsedstva ZRS, hotel Slovenija, Rogaška Slatina

- 4.6..2005 Nastop romske folklorne skupine na okrogli mizi v Mariboru, organizator AKZ Amos
- 1.7.2005 - 2.7.2005 Seminar za ustavno priznane manjšine v Slo - Rogaška Slatina, organizator ISCOMET
- 11.8.2005 Srečanje predstavnikov romske skupnosti iz Velenja z županom MO Velenje Srečkom Mehom v sejni sobi MO Velenje
- 13.8.2005 Udeležba na turnirju romskih nogometnih ekip, organizator romsko društvo Dolina
- Udeležba na romskem taboru 25. in 26. 8.2005, organizator Romani union
- 16.9.2005 okrogla miza Slovenija in Romi v razpravni dvorani Velenje organizator Romano vozo
- 27.9.2005 Predavanje romskega jezika in kulture v sklopu delavnice Raziskovanje romskih besed 2 v času Dneva tujih jezikov v Centru srednjih šol Velenje.
- Od avgusta do konca septembra 2005 delavnica Raziskovanje romskih besed 2, organizator Romano vozo
- Pisanje člankov za Večer - Dnevnik romskega animatorja -Sobotna priloga

Do konca leta 2005 bomo izpeljali še naslednje projekte:

- Izdajo knjige "Romi sedanjosti"
- Izdajo knjige "Romane paramiče - romske pravljice"
- Tradicionalni kulturni večer "Večer romske poezije in plesa"
- Sodelovanje z ZRS in drugimi društvi



Siromaki

Drita Sadiku

Siromaki smo mi,
mati moja.
Zlomljena so nam krila.
Lačna sem mati,
po črnem obrazu mi solze teko.
Oblečena v te umazane,
stare cunje sem
a vendarle ponosna sem mati
moja.
Ponosna,
da v srcu nosim pravico
in veselje.
Ponosna,
da Romkinja sem,
mati moja
in da znam ljubiti.

Čorore - Siromaki (Romski jezik)

Čorore amen sam,
daje mori.
Pačarde amare paklja si.
Bukali sem daje,
pe mungro kalo muj asva čan.
Uradi sem,
ane melale, purane pate,
a svedno me ponosno sem,
daje mori.
Ponosno,
so ano mungro ilo ičarav bah taj
čačipe.
Ponosno sem,
so sem Romnji,
daje mori,
i so čanav te kamav.

Črno dekle

Bojan Ibraimovič

Kako lep,
temen je tvoj obraz
in črne tvoje so oči.
Ljubim te
in božam tvoje lice.
Dal ti bom vse,
dukate,
konja,
ukradel zate bom novo krilo,
dal ti bom ukradeno violino.
Črno dekle ljubim te,
vendar če nezvesta boš mi
preklesel te bom.
Tvoj obraz postal bo star
in zguban
in nihče ljubiti te ne bo hotel.

Kali čhej - Črno dekle (romski jezik)

Savo lačo,
kalo si ko muj,
taj kale situ jaka.
Kamať tut,
taj milujiv čiro muj.
Ka davtu sa,
love,
graste,
ka čorav tuči neve šeja,
ka davtu čordani violina.
Kali čhej, kamať tut,
ako tu ni ka ave manči pošteno,
me ka čerav či mandije.
Ko muj ka avol purano,
konik ni ka kamel tut.

Šola

Silvana Šerkezi - Nezirovič

Čas šole bliža se
in jaz vse bolj sprašujem se,
kako v šolo naj grem jaz.

Kako v šolo naj grem jaz,
mati moja,
če copat nimam spet,
kako v šolo naj grem jaz,
mati moja,
če pisala nimam spet,
kako v šolo naj grem jaz,
mati moja, če zvezka nimam jaz!

In mati mi odgovori:
"Hčera draga moja,
če nič nimaš,
ti ni treba v šolo iti."

Škola (šola)

E školako vreme avilo,
i me sa više pučama,
sar ke škola me te dav.

Sar ke škola me te dav,
daje mori kana
papuče najma opet,
sar ke škola me te dav,
daje mori, kana olovka
najma man?
Sar ane škola me te dav,
daje mori, kana sveska
najma man?

O dej odgovoril mandi:
"Čhej mungri,
ako najtu kančik,
ma ke škola da."

www.romic.si

ROMIC

ROMSKI INFORMATIVNI CENTER
ROMSKA RADIJSKA PRODUKCIJA



DEJAVNOST CENTRA LJUDJE KONTAKT ARHIV ODDAJ PRVA STRAN

telefon: 02 530 81 00 ~ faks: 02 530 81 04 ~ e-pošta: info@romic.si ali info@rromic.com

Slikarsko-fotografska razstava

RD Romano vozo

V sredo 19.1.2005 ob 17.00 uri je bila v Avli MO Velenje otvoritev slikarsko - fotografske razstave. Razstavo je organiziralo romsko društvo Romano vozo iz Velenja.

V razstavi so sodelovali naslednji avtorji:

RD Romani Union; Ivo Kolar - slikarska dela

RD Romano Pralipe; Fatmir Bečiri -fotografska dela

RD Romano Vozo; - fotograf-ska dela: Slobodan Nezirovič, Sašo Nezirovič, Srdan Panič, Bojan Ibrahimović.

V ospredju slikarske razstave,

delo romskega umetnika Ivota Kolarja iz Murske Sobote je predvsem izstopalo barvitost in rahločutnost romskega življenja, narisana s črno-belo risalno tehniko. Slike so nastale ob različnih priložnostih, vendar je vsak trenutek bil "poseben" za avtorja, saj s sliko ni želel pokazati le na določeno narisano stvar, ampak je slika imela globlji pomen.

Fotografije avtorja Fatmirja Bečirija, velikega romskega aktivista, predsednika romskega društva Romano pralipe iz Maribora, velikega bojavnika za ohranjanje romskega kulturnega izročila so v

sebi nosile upanje za boljšo romsko prihodnost, saj je poleg črno-belih fotografij razstavljal tudi fotografije v barvni tehniki in sicer fotografije kulturnih dogodkov ter umetniške fotografije z različnimi motivi.

Fotografije, ki jih je predstavilo romsko društvo Romano vozo Velenje so bile delo več avtorjev.

Fotografije so bile v črno-beli tehniki in so se med seboj razlikovale tematsko.

Avtorji so navdih poiskali v vsakdanjem življenju romske skupnosti iz Velenja.

Romski slovar in slovnica na poti

Samanta Baranja

Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani izvaja kot del nacionalne strategije s ciljem boljše integracije romskih otrok v javni šolski sistem projekt Standardizacija jezika Romov v Sloveniji in vključevanje romske kulture v vzgojno - izobraževalni proces. Cilj projekta je izdelava romsko - slovenskega in slovensko - romskega slovarja ter seveda romske slovnice. Tako naj bi bila v prihodnjih letih uvedena možnost poučevanja romskega jezika in kulture kot izbirni predmet na osnovni šoli.

Slovar in slovnico pozna vsak jezik, brez tega si določena država ne more predstavljati jezika. Sprašujem se, kako do zdaj sploh nihče ni niti pomislil na to, da tudi Romi rabimo nekaj takega.

Smo sicer edini narod, ki nima svoje lastne države, vendar pa imamo pravico, da se lahko izražamo v romskem jeziku, ki je naš materni jezik. Tako kot se "Slovenci" učijo slovenskega jezika, bi se Romi morali učiti romskega jezika. . .

Romski jezik je nekaj posebnega. Je melodičen, a se ga težko naučiš. Če nisi Rom, ti bo fonetika delala težave. Tako kot dela težave izgovorjava pri učenju drugih tujih jezikov. Vendar obstaja rešitev, brez skrbi. Če te romski jezik močno zanima, lahko prideš med nas Rome, preživiš nekaj časa z nami, poskušaš govoriti po romsko in.. Naučiš se veliko besednega zaklada, pa še izgovorjava je boljša.

Romski jezik kot izbirni predmet na osnovni šoli. Pri tem stavku mi pride na misel, koliko neromov bi se odločilo za ta predmet. Najbrž ne veliko. Veliko bi bilo Romov, ki bi se lahko pohvalili s predznanjem. Pri tem pa se seveda postavlja tudi vprašanje, kdo bi sploh učil romski jezik na šolah. A smo Romi prepričani, da poznamo vsa pravila in posebnosti romskega jezika?

Pri sodelovanju izdelave slovarja in slovnice sem ugotovila, da se veliko romskih besed ne uporablja več, se pravi, da izumirajo. In ravno zaradi tega vsega rabimo Romi romski slovar in slovnico kot riba vode. Skrajni čas je, da damo romskemu jeziku priložnost.

Število učencev Romov na OŠ II Murska Sobota v šolskih letih od 2000/2001 do 2004/2005

Soc. delavka: Angelca Osterc

Delež učencev Romov na Osnovni šoli II Murska Sobota v zadnjih petih šolskih letih se giblje med 7 in 8 %.

Šolsko leto	Vsi učenci	Od tega Romi	Delež učen. Romov
2000/2001	385	28	7,27
2001/2002	383	30	7,83
2002/2003	367	32	8,72
2003/2004	368	30	8,15
2004/2005	361	29	8,03

Struktura učnega uspeha v posameznih šolskih letih:

Šol. leto	odl	pd	db	zd	nezad.	opis. oc	skupaj
2000/01	1	1	6	11	3	6	28
2001/02	1	/	4	9	4	12	30
2002/03	1	1	4	9	6	11	32
2003/04	1	1	3	9	4	12	30
2004/05	1	2	1	9	3	12	29

Iz tabele je razvidno, da učenci Romi dosegajo največkrat dober in zadosten uspeh, odličen in prav dober je svetla izjema, ki smo je na šoli še posebej veseli. Žal še vedno veliko učencev ne dosega pozitivnega učnega uspeha in to kljub temu, da na šoli dobijo vso potrebno pomoč (podaljšano bivanje za učence od 1. do 9. razreda, dopolnilni pouk, individualna pomoč učencem s specifičnimi učnimi težavami, dodatne ure učne pomoči v primeru izdane odločbe za učence s posebnimi potrebami). Ugotavljamo, da učenci za šolo doma delajo premalo, starši jih

pri tem ne vzpodbujajo, za učni uspeh svojih otrok se starši zanjajo zelo redko.

Uspešnost učencev Romov ob koncu osnovnošolskega izobraževanja

V šolskih letih od 2000/2001 do 2004/2005 je osnovnošolsko izobraževanje zaključilo 19 učencev in sicer 10 učencev v 8. oz. 9. razredu, 9 učencev pa v nižjih razredih. Vseh 10 učencev, ki so končali šolanje uspešno, se je vključilo v nadaljnje srednješolsko izobraževanje in sicer:

- 2 v gimnazijo,
- 3 v program ekonomski tehnik

- 1 v program bolničar negovalec
- 1 v program šivilja-krojač,
- 3 v program trgovec.

Učenci, ki so osnovnošolsko obveznost zaključili v nižjih razredih (9 učencev), so se vključili bodisi na Ljudsko univerzo, da končajo osnovno šolo, bodisi v skrajšani program, ki ne zahteva popolne osemletke. Žal so med njimi trije učenci, ki so končali le 4. oz. 5. razredov in so ostali doma. Vsi trije so bili neuspešni zaradi zelo nerednega šolskega obiska.

Podatki o učencih Romih na OŠ I Murska Sobota

V.d. ravnateljja: Anka Suhadolnik

Število učencev na šoli se je vsa leta gibalo med 30 in 40 v enem šolskem letu.

Učenci Romi prihajajo iz različnih okolij. Večina se jih vozi z avtobusom iz romskega naselja Pušča, tudi Černelavci.

Na naši šoli vključujemo romske otroke v heterogene oddelke. Za njih so obvezni minimalni standardi znanja. Cilje prilagajamo oziroma znižujemo v individualni skupini dela z romskimi otroki pri matematiki in slovenščini za tiste učence, ki v razredu ne morejo slediti pouku in tempu dela. Učenci, ki pouku lahko sledijo, ostajajo znotraj razreda.

Pouka torej v čistih romskih oddelkih nikoli nismo organizirali. Organiziran pa je bil pouk v skladu z navodili Strokovnega sveta za prilagojeno izvajanje učnih načrtov (v obliki t. i. romskega projekta).

V sled tega imamo število dodatnih pedagoških ur dela, ki jih izvajamo z učenci Romi v majhnih skupinah. Vsa ta leta so se učenci posluževali take

oblike pomoči. Z njo so se delno presegale učne težave učencev predvsem na razredni stopnji. bolj kot vse drugo je problem pri Romih nepoznavanje slovenskega jezika.

Glavni problemi, s katerimi se srečujemo pri delu z učenci Romi in predlogi za reševanje:

Na predmetni stopnji še vedno prihaja do izraza pri učenju slabša splošna poučenost in razgledanost. Ker slovenskega jezika n obvladajo do te mere, da bi pri vseh ostalih predmetih dosegli višje rezultate. Predvidevamo, da se bo to preseglo z njihovim dvigom splošne osveščenosti in socializacije.

Drugečnost romskih otrok se odraža tudi v njihovih osebnostnih in temperamentnih lastnostih. Te tipične značilnosti so: težave s koncentracijo, motorični nemir, nesamostojnost pri delu. Zlasti pri fantih se opaža več impulzivnega vedenja- agresivno reagiranje. V primerih, ko je družina pripravljena sodelovati, rešujemo probleme in so vidni tudi rezultati. V kolikor pa sodelovanja staršev ni, se poslužujemo tudi drugih služb.

Učni uspeh romskih učencev

Šolsko leto	Število učencev	ODL	PDB	DB	ZD	NZD	NEOC.	OP. OC.	NISO IZD.
2000/2001	28	1	2	6	16	2	1	/	3
2001/2002	33	1	2	9	11	1	/	9	1
2002/2003	34	1	1	10	10	4	1	7	4
2003/2004	37	1	3	3	18	3	1	8	4
2004/2005	33	/	4	8	9	1	/	11	3
2005/2006	29								

Program fleksibilne zunanje diferenciacije za učence Rome na Osnovni šoli III v Murski Soboti s poudarkom na sodelovanju šole s starši romskih učencev

Angela Novak

Program fleksibilne zunanje diferenciacije za učence Rome na naši šoli izvajamo že od šolskega leta 1993/94. V letih, ko se je začel program (projekt v okviru Zavoda za šolstvo) razvijati, smo opazili pri romski populaciji učencev veliko težav, ki mo jih s programom želeli izboljšati. Le-te so se nanašale predvsem na težave v komunikaciji, neredno obiskovanje pouka, slabši učni uspeh, slabše sodelovanje staršev s šolo in učitelji, vedenjski problemi, zlasti agresivno obnašanje, kraje, lažnivost ipd. Veliko romskih učencev ni dokončalo osem razredov osnovne šole.

Težave pri sodelovanju s starši so se nanašale predvsem na to, da se večina staršev Romov ni udeleževala govorilnih ur in roditeljskih sestankov. Komunikacija med starši in učitelji je bila skromna, saj so starši prihajali v šolo le izjemoma, večinom na začetku šolskega leta, ko so urejali pomoč pri nabavi delovnih zvezkov in drugih potrebščin in so se oglašali pri svetovalni službi. Večina romskih družin takrat še ni imela

telefonov, torej so bili tudi po tej poti nedosegljivi. Starši romskih otrok so se izogibali predvsem formalnih roditeljskih sestankov in govorilnih ur, ki jih šola organizira za vse starše svojih učencev.

Zaradi zgoraj navedene problematike, pa bi bilo tesnejše sodelovanje s starši romskih učencev še kako dobrodošlo. Zato je bil eden izmed ciljev projekta tudi izboljšanje komunikacije z romskimi starši. Cilji, ki smo si jih zastavili za izboljšanje te komunikacije so naslednji:

- učenci se bolj učinkovito učijo v okolju, ki je povezano z njihovo domačo kulturo, zato učiteljice pri delu z učenci vnašajo v pouk elemente romske kulture (pesmice, zgodbe, romske besede...),
- učitelji se izpopolnjujejo v znanju iz romskega jezika (slovarji, tečaj romskega jezika...)
- romskim staršem se želimo približati tudi v njihovem domačem okolju (spoznavanje kulture, življenjskih navad...), zato načrtujemo dejavnosti tudi v, romskem naselju

- povezovanje z romsko skupnostjo širše

V letih, odkar se program na naši šoli izvaja, smo naredili precejšen napredek na tem področju.

Pomembna dejavnost, ki smo jo izvedli pred uvajanjem projekta je bila podrobna predstavitev projekta staršem. V začetku je bilo to še kako pomembno, saj smo le z ustrezno informacijo starše prepričali za vključitev njihovih otrok v projekt. Čez nekaj časa so starši sami uvideli prednosti za njihove otroke in jih ni bilo potrebno posebej motivirati. Eden izmed pomembnih motivirajočih faktorjev je bil tudi v povprečju boljši učni uspeh pri učencih Romih, občutno zmanjšanje izostankov od pouka in izboljšanje,

vedenjske problematike. Starši so prisostvovali pri pouku in spoznavali, kako se njihovi otroci vključujejo v učni program.

Ena izmed pomembnih aktivnosti je sodelovanje z vrtcem Romano na Pušči, kamor se vključuje večina romskih otrok

pred vstopom v šolo. Aktivnosti, ki imajo za cilj tesnejše sodelovanje z romskimi starši, se tako začnejo že v vrtcu. Šola organizira obiske svojih učencev v vrtcu na Pušči, hkrati pa tudi otroci iz vrtca že pred vstopom v šolo večkrat pridejo na obisk. V to sodelovanje smo vključili tudi starše, saj na šoli organiziramo ustvarjalne delavnice, ki se jih udeležujejo tudi otroci Romi in njihovi starši. Starši te delavnice radi obiskujejo, še posebej, če na njih sodelujejo tudi vzgojiteljice iz vrtca, ki jih že poznajo. Tako jim novo šolsko okolje ni nepoznano, saj že pred vstopom v šolo spoznajo samo okolje, učiteljice in bodoče sošolce. Naše učiteljice tudi sicer večkrat obišejo vrtec na Pušči, kjer organizirajo romskim otrokom določene aktivnosti (na primer izdelovanje papirja).

Zelo pomembno je, da se romskim staršem približamo tudi v njihovem domačem okolju, tako na šoli že vrsto let organiziramo srečanja na Pušči, kjer

se v ožjem krogu pogovorimo s starši Romov o aktivnostih, ki se izvajajo na šoli in o aktualni učni in vzgojni problematiki. Starši se teh srečanj radi udeležujejo in na njih tudi aktivno sodelujejo. Ta srečanja so organizirana kot okrogle mize, kjer staršem v kratkem predstavimo aktualno dogajanje na šoli, nato pa damo besedo staršem; da sami povejo, kaj jih teži oziroma s čim so zadovoljni. Tako damo staršem možnost, da s svojimi predlogi sooblikujejo vzgojno izobraževalno delo na šoli in se čutijo enakovredne partnerje.

Povezovanje s širšo romsko skupnostjo je prav tako zelo pomembno. Šola tesno sodeluje z romskim društvom ter pomaga pri izvedbi romskih kulturnih dnevov in drugih aktivnostih.

Z romsko kulturo želimo seznaniti tudi ostale učence in starše, zato v okviru raznih projektov dni organiziramo na šoli tudi predstavitve romskega jezika in kulture. Učenci Romi pa se s točkami iz njihove kul-

turne sredine udeležujejo tudi drugih proslav in prireditiv.

Romskim učencem na šoli posvečamo prav posebno pozornost. Razen učne pomoči, ki poteka v okviru programa, obiskuje večina tudi podaljšano bivanje, kjer jim pomagamo pri domačih nalogah in učenju. Staršem pa pomagamo tudi materialno (regresirana malica, učbeniki, zvezki in deloma delovni zvezki).

V teh nekaj letih ugotavljamo velike spremembe predvsem v odnosu staršev do šole, ki jo obiskujejo njihovi otroci. Z zadovoljni smo, da le-ti uspešno zaključujejo osnovno šolo in se vključujejo v nadaljnje šolanje, predvsem v poklicno izobraževanje, žal pa še vedno ostaja problem zaposlovanja.

Že več let nazaj nobeden od učencev razreda ni ponavljal. Vsako leto je število učencev različno, lani je npr. zaključilo obvezno šolanje štirje, v šolskem letu 2005/2006 pa zaključuje obvezno šolanje 8 učencev.

Prekmurski Romi v knjižnih delih Šiftarja, Zdravca in Kleibencetla

Mladen Tancer

O prekmurskih Romih je bilo doslej veliko napisanega, povedanega in predstavljenega v sliki, besedi ter glasbi. Sprva več v dnevnem in periodičnem tisku, v novejšem času pa tudi v mnogih tematskih zborni-

kih, knjigah, v strokovni periodiki, leposlovju, pa tudi že v znanstvenih zapisih in študijah.

Tri knjižna dela, ki so domala v celoti vsebinsko vezana na predstavitve prekmurskih

Romov, so napisali prekmurski rojaki Vanek Šiftar, Jože Zdravec in Janko Kleibencetl. Vsi trije so dolgoletni neposredni opazovalci in poznavalci življenjskih okolij, razmer in navad Romov v Prekmurju.

Pomurska založba v Murski Soboti je leta 1970 izdala knjigo dr. Vaneka Šiftarja Cigani (Minulost v sedanjosti). Knjiga je predelana in dopolnjena raziskava avtorja, ki jo je opravil do leta 1962 kot član skupine raziskovalnega projekta Izolati Ciganov in kalvinistov v Prekmurju. V tistem času je Šiftarjevo knjižno delo pomenilo najbolj temeljito in najobsežnejšo monografijo o Romih (Ciganih) pri nas. V predgovoru je Jože Goričar zapisal, da je avtorju pri pisanju tega dela šlo predvsem za to, da pove o Romih Prekmurja in ostale Slovenije vse tisto, do česar se je bil dokopal pri zgodovinskem, demografskem, etnološkem, sociološkem in socialnopolitičnem preučevanju njihovih problemov. V Šiftarjevih Ciganih beremo o njihovem resničnem življenju v preteklosti in sedanjosti, ki je bilo (in je še) zmeraj težko in mračno. V zaključnem delu avtor optimistično nakazuje kanček upanja, da se bodo tudi Romi morda prej ali slej vključili v ožjo in širšo skupnost, v kateri in s katero jim je usojeno živeti. Prav tem obojestranskim naporom in prizadevanjem smo danes priče, ko iščemo v slovenski družbeni skupnosti optimalne rešitve za naše skupno in strpno sobivanje. Vsebinska knjige govori o naselitvi Romov v Prekmurju in ostali Sloveniji, o njihovi porazdelitvi na posamezne rodove, o jeziku Romov, o njihovih migracijah znotraj prekmurskega območja, o zdravstvenem sta-

nju Romov, njihovem vključevanju v delo, odnosu oblasti do njih, stanovanjskih razmerah, v katerih živijo, o romskih družinah in meddružinskih odnosih, o značilnostih njihovega spolnega življenja, navadah pri porokah, navadah pri prehranjevanju, o izobraževanju Romov, o šolskih (ne)uspehih njihovih otrok in še in še. Pisec predgovora je sklepno povzel, da mimo tega dela ne bo mogel nihče, kdor bo v prihodnje s kakršnega koli zornega kota preučeval Rome. Kljub časovni odmaknjenosti veljajo Šiftarjevi Cigani še danes za temeljno slovensko knjižno delo o Romih.

Podeželski-ljudski zdravnik, specialist splošne medicine Jože Zdravec se je dobri dve desetletji srečeval v svoji ambulanti praksi v Beltincih z romskimi bolniki. Na osnovi dolgoletnih izkušenj in opazovanj zdravstvenih značilnosti romskega prebivalstva je leta 1984 na medicinski fakulteti v Zagrebu doktoriral z disertacijo Prispevek k poznavanju etiologije sodobnih zdravstvenih problemov etnične skupine Romov v Prekmurju. Leta 1989 je pri Pomurski založbi v Murski Soboti izšla njegova knjiga Zdravstvena kultura Romov v Prekmurju. Delo ima tri poglavja. V prvem zgodovinskem orisu, Po sledih zgodovine, so opis področja, Romi v Prekmurju, pomen stalne naselitve Romov in zdravstvene razmere v Prekmurju v času naseljevanja Romov. V drugem obsežnejšem delu je izrisana demografska in

socialna podoba prekmurskih Romov. Zdravstvena kultura Romov v Prekmurju je najobsežnejše in osrednje tretje poglavje. Tu so nanizane mnoge značilnosti bolnih Romov, njihov dovčerajšnji način samozdravljenja, njihovi pogledi na zdravljenje in še dolga vrsta običajev, navad, pričakovanj in verovanj v moč zdravilstva. Zdravčevino delo o zdravstveni kulturi Romov v Prekmurju pomeni pomemben prispevek v "odkrivanju" njihovega življenja.

Podjetje za promocijo kulture Franc-Franc iz Murske Sobotice je v knjižni zbirki Redkosti v letu 2004 izdalo nad vse zanimivo in za zdajšnje proučevanje ter boljše spoznavanje in razumevanje prekmurskih Romov pomembno knjižno delo prekmurskega rojaka Janka Kleibencetla Del tuha, romski pozdrav. Knjiga obsega 136 strani in je natisnjena v pet sto izvodih. V središčnem delu avtor v osemindvajsetih krajših zapisih slikovito naniza vrsto aktualnih življenjskih zgodb in prigod iz polpreteklega in sedanjega sodobnega življenja prekmurskih Romov. V uvodnem zapisu Spomini na Rome nas seznani s svojimi mladostnimi srečanji s Cigani (Romi) v domači Pertoči in ob koncu strne svoja razmišljanja: V tej knjigi nimam namena ponavljati, kar so drugi o njih že napisali... Bralcu želim predstaviti življenjske zgodbe nekaterih mlajših in starejših Romov... Nova spoznanja bodo gotovo pojasnila, da so ljudje kot vsi

drugi, vredni enakih pravic in enakega spoštovanja... Tistemu delu populacije, tako romskemu kot neromskemu, ki še ni dosegel socialnega ali drugega razvoja, je pač potrebna pomoč soseda, krajevne skupnosti, občine in države. Vrstijo se slikoviti zapisi nekaterih značilnih prekmurskih romskih naselij in romskih osebnosti. Svoje kalejdoskopsko in prijetno zvedavo popotovanje med prekmurskimi Romi avtor sklene s predstavitvijo dejavnosti Zveze Romov Slovenije s sedežem v Murski Soboti in Razvojnim centrom Lendava. Kleibencetlovo besedilo smiselno dopolnjuje, povezuje in zlahtno popestri slikovni blok črno-belih fotografij Filipa Matka, sicer dolgoletnega in dobrega poznavalca današnjih prekmurskih Romov. V obsežni in kakovostni spremni besedi je dr. Vera Klopčič z Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani predstavila Rome v Evropi in Sloveniji. Kleibencetlova knjiga je nadvse zanimiv in poučen vodnik po današnjih romskih križpotjih in nam na široko odstira pogled v romsko dočerašnjje in sedanje življenje.

Omeniti velja Zbirko slovensko-romskih izrazov, ki sta jo za šolske potrebe leta 1987

izdali Izobraževalni skupnosti Murska Sobotica in Lendava ter Romani čhib /Romski jezik z Romane alava/Zbirka romskih besed, ki jo je uredil Jožek Horvat-Muc in leta 2002 izdala Zveza Romov Slovenije. Obe priročni knjižici - prva je bila natisnjena v dva tisoč in druga v tisoč izvodih - sta v veliko pomoč pedagoškemu osebjem v vzgojno-izobraževalnem delu v vrtcu in osnovni šoli.

Ladislav Vöröš, profesor Glasbene šole v Murski Soboti je leta zbiral in preučeval glasbeno kulturo prekmurskih Romov. Svojih ugotovitev vsaj doslej ni objavil.

V leposlovju je prekmurske Rome tenkočutno in slikovito ovekovčel Feri Lainšček v knjigi Namesto koga roža cveti, ki jo je izdala Prešernova družba v svoji redni zbirki za leto 1992.

Ob prej omenjenih delih, v katerih so v središču prekmurski Romi, moramo omeniti še knjižni deli dr. Pavle Štrukljeve in knjižno delo dr. Alenke Janko Spreizerjeve. Štrukljeva tako v prvi knjigi Romi na Slovenskem (1980) kot v drugi Tisočletne podobe nemirnih nomadov (Zgodovina in kultura Romov v Sloveniji) (2004) v bogatem in temelji-

tem prikazu življenja in dela Romov v Sloveniji na mnogih mestih izriše v podrobnostih in slikovito tudi svet prekmurskih Romov. Obe knjigi dr. Štrukljeve sta nepogrešljiv knjižni vir pri nadaljnjem poglobljenem preučevanju Romov v Sloveniji. Dr. Alenka Janko Spreizer v svojem knjižnem prvencu Vedel sem, da sem Cigan - rodil sem se kot Rom (2002) celotno peto poglavje (strani 287-324) namenja etnografiji o Romih iz Pušče. Sodobnim preučevalcem in raziskovalcem romskega vprašanja v Sloveniji bo knjiga dr. Alenke Janko Spreizer zanesljiv kašipot in vodnik, varovalo in opozorilo pred nekaterimi znanstvenimi zablodami, ki se jim predhodni raziskovalci romske problematike v Sloveniji praviloma niso znali in ne uspeli izogniti.

Zavzetim in zvedavim iskalcem informacij s področja romske tematike je lahko koristen pripomoček bibliografski prikaz Iz bibliografije o Romih, ki ga je zbral in objavil v Romano keditpe / Romskem zborniku IV (2001) Franc Kuzmič. V njem je kar veliko enot vezanih na prekmurske Rome.

www.romic.si

ROMIC

ROMSKI INFORMATIVNI CENTER
ROMSKA RADJSKA PRODUKCIJA



DEJAVNOST CENTRA LJUDJE KONTAKT ARHIV ODDAJ PRVA STRAN

telefon: 02 530 81 00 ~ faks: 02 530 81 04 ~ e-pošta: info@romic.si ali info@rromic.com

Pripovedka o doktor Benku

Pavla Štrukelj

Pisatelj Janez Trdina, ki je velik del svojega življenja preživel v Novem mestu, je zapisal poleg drugega pravljичnega izročila tudi pravljico z naslovom "Doktor Benk". Zgodbo lahko preberemo v njegovi knjigi, v kateri so še druge bajke in povesti o Gorjancih.

Janez Trdina je eden med slovenskimi pisatelji, ki je zelo dobro poznal romskega človeka na Dolenjskem. Napisal je zelo veliko knjig, v njih pa je pogosto omenjal ali opisoval življenje romskih prebivalcev. Zelo znano je poglavje v eni njegovi knjigi, v katerem opisuje rodovno skupino Brajdič iz okolice Novega mesta. Ta Trdinov zapis je bil že objavljen v publikaciji *Romano them*, o njem pa smo razpravljali tudi na taboru. Danes bomo spoznali drugo pravljico z naslovom *Doktor Benk*, v kateri je Trdina poimenoval hudiča z romskim imenom. Splošno pa je zgodba ljudsko izročilo, ki je bilo znano v preteklosti na Dolenjskem.

V Trdinovem času je bilo mogoče zbrati in zapisati še mnogo takih zgodb, katerih so se ljudje spominjali in jih znali tudi pripovedovati. V Trdinovih delih jih je mnogo in so zelo različne. Osebe, ki nastopajo v teh pripovedih, kakor je na primer *Doktor Benk*, je

pisatelj v živo opisal in jim dodal mnogo humorja. Znal je tudi odlično predstaviti nemirno naravo romskega človeka in njegovo iznajdljivost v raznih okoliščinah.

Trdina, ki je zapisal mnogo bajk, pravljic in drugih pripovedi, je osebe v teh pripovedih predstavil kot dolenjske in romske prebivalce. Ob tem bi spomnila na pomembno legendo, ki je že bila objavljena in so jo poznali tudi na Dolenjskem. To je zgodba o egiptčanskih ljudeh in o sveti družini, ki so jo žalili in zasmehovali. Egipčani so bili kaznovani tako, da so morali iti po svetu. Ta zgodba je bila zelo razširjena ne samo pri nas, ampak tudi po drugih evropskih deželah. Pripovedovalci te zgodbe so povezovali izvor Romov, ki naj bi izvirali iz Egipta.

Kar zadeva romski jezik, je pisatelj Trdina v svojih delih, če je le bila priložnost, uporabil tudi romsko besedišče. Tako ima pravljica z naslovom *Divji mož, hostni mož, hostnik nekaj romskih omemb*. Zapisal je, da je pripovedovalec prepeval v romskem jeziku in da je le nekaj malega razumel. Vsaka tretja beseda je bila romska, največkrat pa beseda rakli, ki je pomenila deklico, ljubico.

V današnji pravljici, ki je predmet opisa, je pomembna beseda *benk*, privzeta iz romskega jezika. Vsebina pravljice pa je vzeta iz ljudskega izročila na Dolenjskem. Danes je težko reči, ali je pisatelj dobil zgodbo z naslovom *Doktor Benk* ali pa jo je sam tako naslovil. V pravljici je glavna oseba Benk, ki predstavlja hudiča iz pekla.

Zgodba je precej dolga, predstavila pa bom iz nje le tiste dogodke, ki so povezani z doktorjem Benkom. Prvi del pravljice govori predvsem o Belinki, gostilničarki, ki je živel v domačem kraju Podgorje. Bila je redkobesedna in molčeča, zato je imela malo gostov in seveda tudi malo denarja.

Nekega dne je v gostilno stopil visok bradat gospod, močno zagorel in suhe postave. Ogrnjen je bil v dragocen rdeč plašč, na glavi pa je imel koničasto kučmo. Gostilničarka je opazila, da ima silno dolge, počrnele nohte. Mislila je, da je usnjarski mojster. Čudni gost je naročil veliko količino vina. Potem je nagovoril gostilničarko, da naj bo njegova ljubica, postala bo bogata, imela bo vsega dovolj, svilene in baržunaste obleke in bo živela kakor kneginja.

Gostilničarka Belinka je bila

ogorčena nad tako ponudbo, toda gosta to ni motilo. Začel ji je prepevati čudne ljubezenske pesmi. Potem je igral karte z majhnimi možički, ki jih je vzel iz svoje torbe. Ko je igro s kartami končal, je želel, da bi Belinka z njim plesala. Ker gostilničarka ni hotela plesati s tem čudnim gostom, je ta vzel iz kota sobe preslico (kolovrat) in začel z njo plesati. Med plesom pa se je preslica spremenila v lepo deklico. Ko je Benk nehal plesati, je dekle spet postalo preslica.

Sedaj je gostilničarka vprašala gosta, kdo je in od kod je prišel. Gost ji je odgovoril: "Jaz sem Benk, doktor zdravništva, večinoma prebivam v Gorjancih." Potem se je hvalil koliko ljudi je že ozdravil. Dogovoril se je z vsemi, da mu bodo plačali šele na onem svetu. Pojasnil je tudi, da je že do sedaj zdravil le jezik vsakega človeku, ki je privolil. Ko je imel človek ozdravljen jezik je lahko govoril, kar je hotel. Navadno so te ozdravljene ljudi vsi radi poslušali in jih ubogali, kar so jim ti rekli in

naročili.

Gostilničarka Belinka je verjela, kar je govoril Benk in želela, da tudi njej ozdravi jezik. Tako bi lahko zabavala goste. Benk je bil vesel tega naročila. Gostilničarki je naredil, da je ta začela govoriti zanimivo, hitro in živahno, da so jo vsi gostje poslušali. Potem je vprašala Benka koliko je dolžna. Odgovoril ji je, da noče ničesar. Nato je Benk hotel plačati gostilničarki vino, ki ga je popil. Ponujal ji je zlat denar, vendar ga ona ni hotela sprejeti. Vse skupaj se ji je zdelo zelo čudno.

Sedaj je hotela gostilničarka ugotoviti na vsak način, kdo je ta nenavadni gost. Šla je v drugo sobo in prinesla križ in blagoslovljeno vodo. Oboje je vrgla v gosta, Benk pa je začel vrgati od nog do glave. Po prostoru se je valil črn dim, v njem pa je izginil Benk - hudobec.

Zgodba o gostilničarki Belinki in čudnem gostu Benku se je razširila po vsej dolenski pokrajini. Ljudje so hvalili Be-

linko, ker je ostala poštena in je ni premamil denar in bogastvo nenavadnega gosta. Po vseh teh dogodkih je postala njena gostilna znana, prav tako pa se je spremenila tudi gostilničarka. Sedaj se je rada pogovarjali z gosti, znala je povedati zabavne zgodbe, zato je postala zelo priljubljena.

Zgodba je tako končana. Pomembno je, da je bajko zapisal pisatelj Trdina in jo uvrstil med zgodbe iz posameznih krajev na Dolenjskem.

Na koncu bi dodala samo še nekaj podatkov, kako se je pisatelj seznanil s to pripovedjo. Neka stara Jera je povedala to bajko in še veliko drugih podobnih zgodb.

Pisatelj Trdina je bil znan namreč predvsem po tem, da je zbiral in objavljajal pripovedi, ki so bile vzete iz življenja dolenskih Romov, včasih pa je privzel v njih le romsko ime. To vidimo v tej pravljici, v kateri nastopa Benk - hudič, vsebina pa ponazarja staro dolensko ljudsko izročilo.

www.romic.si

ROMIC

ROMSKI INFORMATIVNI CENTER
ROMSKA RADLSKA PRODUKCIJA



DEJAVNOST CENTRA LJUDJE KONTAKT ARHIV ODDAJ PRVA STRAN

telefon: 02 530 81 00 ~ faks: 02 530 81 04 ~ e-pošta: info@romic.si ali info@rromic.com

14. tradicionalni ROMSKI TABOR

“Zakon o romski etnični skupnosti”

Janez OBREZA

**Murska Sobota, 22. - 27.
8. 2005**

Referat Janeza OBREZE, direktorja Urada Vlade RS za narodnosti

Murska Sobota, četrtek, 25. 8. 2005

Lepo pozdravljam vse prisotne, organizatorje in udeležence letošnjega že 14. romskega tabora v Murski Soboti. Zahvaljujem se romskemu društvu Romani Union in Zvezi Romov Slovenije za požrtvovalnost pri pripravi romskega tabora ter za povabilo.

V svojem nastopu želim predstaviti zakonsko urejanje romske tematike v Sloveniji s poudarkom na pripravi novega zakona o romski etnični skupnosti, prihodnjega temeljnega predpisa na tem področju.

Podlago za odločitev, da Republika Slovenija sprejme zakon o romski etnični skupnosti predstavlja 65. člen Ustave RS, ki se, vsaj doslej, implementira preko področne zakonodaje (ta bo urejala posamezna področja romske tematike tudi po sprejetju krovnega romskega zakona). Ustave RS v 65. členu določa: “Položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon” in tako določa pravne temelje za zaščitne ukrepe v korist romske skupnosti v Republiki Sloveniji.

Vlada RS in Državni zbor RS sta v obdobju od osamosvojitve Slovenije naprej (začetki urejanja pravnega položaja Romov v Sloveniji segajo že v leto 1989) večkrat razmišljala o tem, ali bi bilo bolje romsko tematiko urejati le preko področne zakonodaje ali pa bi kazalo sprejeti temeljni zakon, ki ga sicer nima še nobena evropska država. Vse do pred kratkim je na koncu vedno prevladalo stališče, da se romska tematika še naprej ureja samo v področni zakonodaji. V 65. členu Ustave RS le pooblašča zakonodajalca, da romsko tematiko zakonsko regulira. Odločitev o tem, ali naj se ureja le v področni zakonodaji oz. tudi ali samo s temeljnim zakonom ustavodajalec prepušča zakonodajalcu.

Trenutno se posebne pravice romski etnični skupnosti v Republiki Sloveniji zagotavljajo v devetih področnih zakonih:

- Zakon o lokalni samoupravi,
- Zakon o lokalnih volitvah
- Zakon o evidenci volilne pravice
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja
- Zakon o vrtcih
- Zakon o osnovni šoli
- Zakon o medijih
- Zakon o knjižničarstvu
- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo

Po uveljavitvi se bo kot deseti področni zakon uporabljal tudi novi Zakon o Radioteleviziji Slovenija (ZRTVS-1). Ob pripravi tega zakona spomladi 2005 je Urad Vlade RS



za narodnosti uspel v tretji člen, med drugimi določili, vključiti določbo, da "Javna služba po tem zakonu obsega ustvarjanje, pripravljanje, arhiviranje in oddajanje.....radijskih in televizijskih oddaj za romsko etnično skupnost (oddaje za Rome)". Vendar bomo o usodi tega zakona najprej vsi skupaj odločali na referendumu dne 25. 9. 2005.

Prav tako se bo kot področni zakon (enajsti) uporabljal tudi Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-1), ki je v sklepni fazi priprave in bo, med drugimi cilji spodbujanja skladnega regionalnega razvoja, vseboval tudi določilo o razvoju območij obeh avtohtonih narodnih manjšin in naselij romske skupnosti v Republiki Sloveniji.

Treba je omeniti, da si Republika Slovenija pri zaščiti posebnih pravic romske etnične skupnosti in vseh povezanih aktivnostih, prizadeva dosledno upoštevati določila mednarodnih konvencij in dokumentov s tega področja, kot so:

- Okvirna konvencija za varstvo narodnih manjšin Sveta Evrope.
- Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih.

- Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije.
- Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah.
- Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah.
- Instrument SEP-a za zaščito pravic narodnih manjšin.
- Priporočila in resolucije Sveta Evrope.
- Ostali.

Teritorij, na katerem se zagotavlja posebne pravice romski etnični skupnosti v RS, določa Zakon o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 72/93, ..., 77/04), ki v zadnjem odstavku 39. člena določa: "Na območjih, kjer živi avtohtono naseljena romska skupnost, imajo Romi v občinskem svetu najmanj po enega predstavnika"

Isti Zakon o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 72/93, ..., 77/04) pa v 101. členu decidirano našteje ta območja, ko pravi: "Občine Beltinci, Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovnik, Grosuplje, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Rogašovci, Semič, Šentjernej, Tišina, Trebnje in Turnišče so

dolžne zagotoviti pravico v občini naseljeni romski skupnosti, do enega predstavnika v občinskem svetu, do rednih lokalnih volitev v letu 2002".

Do danes te obveze ni izpolnila le občina Grosuplje, pričakuje se, da bo to uredila ob lokalnih volitvah leta 2006, tudi zaradi novele Zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. št. 72/05), ki v nasprotnem primeru predvideva sankciji, kot sta razpustitev občinskega sveta ali celo razrešitev župana.

Dne 6. 1. 2005 pa je Vlada RS na svoji 5. redni seji sprejela sklep (št. 018-11/2004-1), da se pristopi k pripravi krovnega (temeljnega) romskega zakona: "Vlada RS je naložila Uradu za narodnosti, da prične s pripravo posebnega zakona o romski skupnosti."

Urad Vlade RS za narodnosti je, kljub skromni kadrovski zasedbi, takoj po sprejetju navedenega sklepa vlade, aktivno pristopil k pripravam za oblikovanje in sprejetje predvidenega novega zakona. Najprej je bilo treba v največji možni meri zbrati stališča, predloge, mnenja in druge informacije iz področij, ki se tičejo Romov. K posredovanju tovrstnih zamisli, mnenj, stališč in predlogov za pripravo zakona

www.romic.si

ROMIC

ROMSKI INFORMATIVNI CENTER
ROMSKA RADLJSKA PRODUKCIJA



DEJAVNOST CENTRA LJUDJE KONTAKT ARHIV ODDAJ PRVA STRAN

telefon: 02 530 81 00 ~ faks: 02 530 81 04 ~ e-pošta: info@romic.si ali info@rrromic.com

o romski etnični skupnosti je bilo v prvi fazi pozvanih 53 naslovnikov in sicer: Zveza Romov Slovenije, Forum romskih svetnikov pri Zvezi Romov Slovenije, sedem poslanskih skupin v Državnem zboru RS (SDS, LDS, SD, NSi; SLS, SNS, DESUS), 20 občin (Beltinci, Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovniki, Grosuplje, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Rogašovci, Semič, Šentjernej, Tišina, Trebnje in Turnišče) z zgodovinsko poseljenim romskim prebivalstvom, ki so dolžne v skladu 101 a členom Zakona o lokalni samoupravi izvoliti romskega predstavnika v občinski svet, štiri občine (Škocjan, Ribnica, Ivančna gorica in Brežice), v katerih prav tako živi romska etnična skupnost, Skupnost občin Slovenije, 10 ministrstev (Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo za gospodarstvo, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo za pravosodje, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za finance), Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko, Javni sklad RS za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželjja, Stanovanjski sklad RS, strokovna javnost (Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo ter Oddelek za geografijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, Inštitut

za družbene vede na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani, Katedra za mednarodno pravo in mednarodne odnose na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru, romologa mag. Mladen Tancer in Geza Bačič, Inštitut za narodnostna vprašanja).

Od pozvanih naslovnikov je bilo do zdaj pridobljenih 42 odgovorov, še vedno pa pričakujemo odgovore: poslanskih skupin SLS in Desus, občin Novo mesto, Lendava, Turnišče, Ivančna gorica, Grosuplje, Ministrstva za šolstvo in šport, Stanovanjskega sklada, Inštituta za družbene vede na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani, Katedre za mednarodno pravo in mednarodne odnose na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru.

Poleg pozvanih naslovnikov so svoje predloge posredovali tudi drugi: Silvo Mesojevec (podpredsednik KS Bučna vas v MO Novo mesto), Mirovni inštitut, Društvo zaveznikov mehkega pristanka Krško in Združenje Sintov.

Iz pridobljenih mnenj, predlogov in stališč, ki bodo služili oblikovanju temeljnega romskega zakona, ta bo unikum v Evropi, saj ga nima še nobena država, so razvidne nekatere skupne točke in sicer naj prihodnji Zakon o romski etnični skupnosti:

- ne zmanjšuje že pridobljenih pravic (z ustavo in dodajšnjimi področnimi zakoni)
- področna zakonodaja naj se tudi po sprejetju temeljnega zakona smiselno uporablja (zakon naj torej določi le

okvir)

- vsebuje način opredelitve Romov (avtohtonost) ter določi območja, na katerih so pripadnikom romske skupnosti zagotovljene posebne pravice
- določa način organiziranja pripadnikov romske etnične skupnosti (na državnem in lokalnem nivoju) ter razmerja in način sodelovanja pri urejanju javnih zadev
- določa način financiranja romskih organizacij
- določa programski način reševanja reševanja romske tematike in financiranja (ureditev bivalnih razmer, izobraževanje, zaposlovanje,...)
- zagotovi namensko uporabo socialnih in drugih oblik pomoči
- uredi zdravstveno varstvo
- omogoči oz. zaveže Rome k spoštovanju vrednot večinskega prebivalstva, na drugi strani pa večinsko prebivalstvo k strpnemu sprejemanju kulturne raznolikosti Romov
- drugo.

Trenutno razmišljanje ob pripravi zakona o romski etnični skupnosti, ob smiselnem upoštevanju vseh pridobljenih predlogov organov in institucij ter posameznikov, se razvija v smeri, da bi lahko predvideni temeljni zakon o romski etnični skupnosti vseboval naslednjo materijo:

- zagotovilo države, da varuje obstoj ter etnično in kulturno identiteto avtohtone romske skupnosti, ki živi v Sloveniji
- določilo, da položaj in posebne pravice avtohtone

- romske skupnosti v Republiki Sloveniji ureja temeljni (krovni) ter področni zakoni
- določilo, da za uresničevanje posebnih pravic, za uveljavljanje temeljnih interesov ter za organizirano sodelovanje ter soodločanje o javnih zadevah, pripadniki romske skupnosti na območjih, kjer živijo avtohtono (občine), ustanavljajo romske skupnosti, ki so osebe javnega prava
 - določilo glede pristojnosti romskih skupnosti (npr.):
 - da v skladu z ustavo in zakonom obravnavajo, sprejemajo stališča, predloge ter soodločajo o vprašanjih, ki zadevajo položaj in posebne pravice pripadnikov romske skupnosti
 - da skrbijo za ohranjanje etnične, kulturne in jezikovne identitete
 - da skrbijo in pomagajo pri ustanavljanju romskih društev, pomembnih za organizirano delovanje Romov na področju kulture, izobraževanja, športa in drugih dejavnosti
 - da organizirajo politično aktivnost Romov v predstavniških organih lokalnih skupnosti ter na državni ravni in sodelujejo pri izvedbi volitev posebnih romskih svetnikov v občinskih svetih

Poleg tega naj bi zakon določal tudi:

- ustanovitev občinskih romskih skupnosti s strani pripadnikov romske skupnosti. Najvišji organ te skupnosti naj bi bil svet skupnosti, ki bi ga izvolili Romi nepo-



- sredno ob lokalnih volitvah po predpisih, ki veljajo za te.
- da se občinske romske skupnosti povezujejo in združujejo v Romske skupnosti Slovenije
 - naloge oz. pristojnosti sveta romske skupnosti na občinski ravni (gre za politično zastopstvo Romov v razmerju do organov lokalnih skupnosti)
 - naloge oz. pristojnosti, ki jih svet občinskih skupnosti prenese na svet Romske skupnosti Slovenije (obvezno in prostovoljno delegiranje pristojnosti). Obenem bi zakon lahko:
 - določal medsebojna razmerja med občinskimi romskimi skupnostmi in romskimi društvi ter občinami
 - določal razmerje med občinskimi romskimi skupnostmi in izvoljenimi romskimi svetniki
 - določal pristojnosti Romske skupnosti Slovenije (krovne organizacije) v razmerju do državnih organov
 - določal temeljne okvire za statute občinskih romskih skupnosti in statut Romske skupnosti Slovenije, ter tudi:
 - določal obveznosti občine (v občinskih proračunih) do občinske romske skupnosti (potrebni prostori, materialne možnosti za delovanje)

- določal obveznosti državnih organov do Romske skupnosti Slovenije (materialne možnosti za delovanje).

Pomembno je tudi, da zakon:

- določi obveznosti posameznih državnih organov do povečanih potreb občin z romsko populacijo, ob upoštevanju njihovega posebnega položaja, na področju:
- a) urejenja prostora (sanacija obstoječih romskih naselji, zagotovitev prostora za nova naselja, ureditev potrebne komunalne infrastrukture);
- b) vzgoje, izobraževanja (možnost izbirnega predmeta o romskem jeziku in kulturi v osnovnošolskem izobraževanju), štipendiranja;
- c) zaposlovanja (posebni programi, javna dela);
- d) drugo.

Nenazadnje bi zakon moral vsebovati določbo, da se posebne pravice pripadnikov romske skupnosti na posameznih področjih (vzgoja in izobraževanje, informiranje, stiki z Romi v drugih državah ter mednarodnimi organizacijami, kultura, knjižničarstvo, politična participacija Romov na lokalni ravni,...), še naprej zagotavljajo in po potrebi normirajo v področnih zakonih.

Temeljni, krovni zakon naj bi združil vse pravice, ki so jih

imeli Romi do zdaj in dodal še kakšno novo, seveda pa naj bi opredeljeval tudi nekatere dolžnosti. Eno pomembnejših določil naj bi bilo določilo o organiziranosti romske skupnosti. Dobro organizirana romska skupnost bi s tem pridobila določene pristojnosti, ki bi bile v pomoč pri nadaljnjem razvoju in uveljavljanju celotne romske skupnosti.

Z aktivnostmi glede priprave zakona o romski etnični skupnosti se je na svoji prvi seji dne 1. 6. 2005 seznanila tudi Komisija Vlade RS za zaščito romske etnične skupnosti. Omenjena Komisija bo tudi vnaprej aktivno sodelovala pri pripravi zakona o romski etni-

čni skupnosti. Na prvi naslednji seji, predvidoma oktobra 2005, bo imenovala delovno skupino za pripravo romskega etničnega zakona, ki bo Uradu Vlade RS za narodnosti, s strokovnimi nasveti, pomagala pri pripravi osnutka zakona o romski etnični skupnosti.

Zaradi težavnega zbiranja stališč, predlogov in mnenj od pozvanih naslovnikov ter zahtevne priprave mednarodno pravne primerjave ureditve romske tematike v primerljivih evropskih državah, bo potrebno verjetno spremeniti predvideni terminski plan za sprejem zakona. V začetku leta 2005 predvideni roki za sprejem predloga zakona na Vladi RS

(22. 12. 2005) ter v Državnem zboru RS (15. 5. 2006) se bodo tako najbrž morali za nekaj mesecev prestaviti, predvideni datum uveljavitve zakona pa bo ostal enak in sicer naj bi se zakon o romski etnični skupnosti začel uporabljati 1. 1. 2007.

Naj izkoristim to priložnost in povem, da predstavlja priprava Zakona o romski etnični skupnosti veliko odgovornost. Glede na to, da bo Slovenija prva država v Evropi, ki bo romsko tematiko urejala v posebnem zakonu, je to še toliko večji izziv, tako za Rome kot za večinski narod v Republiki Sloveniji.



Od meseca aprila smo začeli z internetnim oddajanjem naše oddaje Šunen le Romen-Prisluhnite Romom. Na naslovu www.romic.si smo dosegljivi 24 ur na dan, veseli pa smo vsakega obiska. Od aprila do danes se število obiskovalcev povečuje vsak dan. Do sedaj imamo kar 1830 obiskov.

Jožek Horvat-Muc: "Z internetnim oddajanjem 24 ur na dan smo povečali možnost poslušanja naše oddaje vsem Romom in neromom v celotni Sloveniji in tudi izven nje. Dosedanje število obiskov pa je le še en dokaz, da smo na začetku leta pravilno razmišljali in se pravilno odločili."

Month	Unique visitors	Number of visits	Pages	Hits	Bandwidth
Jan 2005	0	0	0	0	0
Feb 2005	0	0	0	0	0
Mar 2005	2	4	4	4	3.92 KB
Apr 2005	128	147	825	4370	21.20 MB
May 2005	205	343	1771	9811	35.16 MB
Jun 2005	112	238	1091	5091	16.18 MB
Jul 2005	106	216	876	3200	10.55 MB
Aug 2005	85	176	482	1623	8.36 MB
Sep 2005	112	196	547	1857	9.47 MB
Oct 2005	129	234	604	2391	12.75 MB
Nov 2005	147	253	688	2537	13.44 MB
Dec 2005	20	23	77	342	2.14 MB
Total	1046	1830	6965	31226	129.27 MB

Countries (Top 25) - Full list					
Countries	Pages	Hits	Bandwidth		
Slovenia	si	35	167	1007.32 KB	
United States	us	20	104	724.31 KB	
European Union	eu	18	50	284.59 KB	
Macedonia	mk	3	13	110.02 KB	
Austria	at	1	8	63.75 KB	



Gabi Cere

